

Egyes öröklésjogi kérdések a társasági jogban

Kézirat lezárva: 2022. 11. 10.

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	3
I. A KKT.-T ÉS BT.-T KAPCSÁN FELMERÜLŐ JOGKÉRDÉSEK	5
1.1. A KKT. ÉS BT. TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉSÉT ÉRINTŐ PTK. SZABÁLYOK ÉS AZOK MÓDOSÍTÁSAI	5
1.2. A KKT.-T ÉS BT.-T ÉRINTŐ ÚJ CTV. RENDELKEZÉSEK	12
II. FEJEZET: A KKT. ÉS BT. TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉS ÖRÖKÖLHETŐSÉGÉNEK DILEMMÁJA.....	14
1. MILYEN OKBÓL ELŐNYÖSEBB A JELENLEGI SZABÁLYOZÁS?.....	14
2. A SZEMÉLYEGYESÍTŐ JELLEG MIBENLÉTE	15
3. TÁRSASÁGI FORMÁK JELLEGÉNEK KEVEREDÉSE	16
4. MILYEN ÉRVEK SZÓLNAK AZ ÖRÖKÖLHETŐSÉG MELLETT?	16
5. A KKT. BT. ÖRÖKLÉSE MÁS ORSZÁGOKBAN	17
6. KONKLÚZIÓ	19
III. A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁGGAL KAPCSOLATOS EGYES JOGKÉRDÉSEK.....	20
1. AZ ÜZLETRÉSZ FOGALMA	20
2. AZ ÜZLETRÉSZ ÖRÖKLÉSE	20
3. AZ „EGY TAG EGY/TÖBB ÜZLETRÉSZ” VITA ÉS AZ ÖRÖKLÉS KÉRDÉSE.....	24
4. AZ ÜZLETRÉSZ ÉRTÉKE	27
IV. A TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉS ÖRÖKLÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ HAGYATÉKI KÉRDÉSEK.....	30
1. AZ ÖRÖKÖS SZEMÉLYE ÉS E MINŐSÉG IGAZOLÁSA	30
2. A HAGYATÉKBA TARTOZIK-E AZ ÖRÖKÖS TÁRSASÁGGAL SZEMBENI ELSZÁMOLÁSI IGÉNYE, ILLETVE AZ, HOGY A TÁRSASÁGBA TAGKÉNT BELÉPHET?	31
3. LEHET-E VÉGRENDELET TÁRGYA A KKT. ILLETVE BT. TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉS?	34
4. A KFT. ÜZLETRÉSZÉNEK ÖRÖKLÉSÉVEL KAPCSOLATOS HAGYATÉKI ELJÁRÁSI KÉRDÉSEK	34
ZÁRÓ GONDOLATOK	37
FORRÁSJEGYZÉK.....	38

ELŐSZÓ

Jelen dolgozatom a családi jellegű gazdasági társaságok, azaz közkereseti társaság (kkt.), a betéti társaság (bt.) és a korlátolt felelősségű társaság (kft.) egyes öröklési jogi kérdéseivel kíván foglalkozni. Egyrészt, mert ezen gazdasági társaságok esetében jellemző a személyi kötődés, ami az öröklési kérdésekre is kihat, másrészt e gazdasági társaságoknál szólhatunk a társasági részesedés örökléséről, a részvénytársaságoknál, miután tagsági jogokat értékpapír, a részvény testesíti meg, jellemzően értékpapírijogi kérdésként merül fel az öröklés. A statisztikai számadatok szerint is a kkt., bt., kft. a legelterjedtebb vállalkozási forma: Magyarországon 2019-ben a társas vállalkozások száma meghaladta az 500.000 ezret, ebből közel 120.000 kizárólag betéti társaság volt, vagyis a második legtöbb a kft. után.¹

Bár többnyire mikro- és kisvállalkozásokról van szó, mégis számukat tekintve, jelentős rétegét képezik a magyar vállalkozásoknak, nem szólva „családi” jellegükről, amely hangsúlyossá teszi a jogutódlás kérdését, mi lesz a társaság sorsa (akár egyetlen) tagjának halála után.

Foglalkozom a társasági részesedések örökölhetőségének kérdésével, főbb célom bemutatni a gyakorlatban kialakult igényeket, mint például a kkt. bt. tagi részesedés ipso iure öröklésének lehetősége.

A kkt. és bt. mellett a kft.-vel kapcsolatos lényegesebb módosításokat mutatom be, melynek relevanciája akként mutatkozik meg, hogy szintén idei módosításról beszélhetünk. Számos álláspontot igyekeztem megjeleníteni, illetőleg több oldalról számos, különböző véleményt csoportosítani az átfogóbb kép érdekében és természetesen minderre reflektálni.

Végezetül, e társaságok hagyatéki eljárásban felmerülő öröklési jogi kérdéseivel zárom a tudományos munkám.

A dolgozat összetétele alapján konstatálható, hogy fő célja– az ismeretterjesztésen mellett– olyan kérdések keresése, illetve erre való megoldások javaslata, kialakítása, továbbá vélemények megosztása, bemutatása, melyek dogmatikai és gyakorlati területen is megállják a helyüket. Fontosnak tartottam a jogalkotást determináló és olykor akadályozó elméleti megfontolások ismertetését, amelyek leküzdésére tett kísérletek is helyet kaptak dolgozatomban.

¹ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gazd/2019/index.html> Letöltve: 2022.09.22.

A dolgozat alapvető célja, hogy az eddig rendelkezésre álló jogalkotási, szakirodalmi és joggyakorlati eredményeket alapul véve, feldolgozza a társasági részesedés öröklésének pillanatképét, eközben detektálva a felmerült jogkérdéseket, és törekedve egyes esetekben jogalkotási javaslatok megfogalmazására.

A dolgozat megírása során több kutatási módszert alkalmaztam, a szükséges deskriptív módszer mellett, a jogösszehasonlítást, elemzést, a jogtörténeti módszert, a kvantitatív és kvalitatív módszert a logikai, nyelvtani és dogmatikai módszereket, jogszabáyelemzést, értelmezést, rendszerezést, összevetést és elkülönítést.

A tiszta értelmezés jegyében lényeges, hogy a társaságokat rövidítésüknek megfelelően jelennek meg a dolgozatban, , valamint azon esetekben, amikor a társaságokkal kapcsolatosan nem jelenik meg konkrét elnevezés, miszerint az adott állítás a kkt.-re vagy éppen a bt.-re vonatkozik, mindkét társaságot értem alatta. Ennek oka, hogy a kkt. adja a bt. háttérszabályozását.

I. A KKT.-T ÉS BT.-T KAPCSÁN FELMERÜLŐ JOGKÉRDÉSEK

1.1. A kkt. és bt. társasági részesedését érintő Ptk. szabályok és azok módosításai

A kkt. és bt. öröklésének kérdésében megállapítandó, hogy a két társaság személyegyesítő jellege révén a társasági részesedés ipso iure nem örökölheto, a meghalt tag tagsági jogviszonya megszűnik.² A Ptk. a kkt.-ra vonatkozó szabályok között, méghozzá a társasági részesedés átruházása címszó alatt, a 3:148. §-ban szól arról, hogy mit ért társasági részesedés alatt: a tag tagsági jogviszonyon alapuló jogokból és kötelezettségekből álló társasági részesedését. A társasági részesedés tehát nem csak jogokat, hanem kötelezettségeket is magában foglal.³

Nyilvánvaló fontossággal bír a Ptk. azon rendelkezése, hogy a tag halála esetén az örökös a társaságba tagként beléphet. Itt azonban⁴ szükséges, hogy az örökös megegyezzen a társaságnak a többi tagjával, ugyanis erről való megállapodás hiányában nem lehet a kkt. vagy bt. tagja. „Az a körülmény, hogy az örökös a hagyatékot az örökhagyó halálával ipso iure megszerzi, nem jelenti azt, hogy a meghalt tag örököse automatikusan a betéti társaság tagjává válik. A tagsági jogviszony nem a hagyaték tárgya, annak létrejöttéhez az örökös és a többi tag megállapodása és a társasági szerződés módosítása szükséges.”⁵

Lényeges elem továbbá, hogy a megállapodás útján taggá váló örökös nem köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni, amelynek tulajdonképpen jogpolitikai oka van méghozzá, hogy ilyenkor az örökös tag az elhunyt, örökhagyó tagi pozíciójába kerül. Itt a Ptk. a korábbi szabályozáshoz képest egzaktabb megfogalmazást nyújt⁶, ugyanis a korábbi Gt.-ben⁷ nem szerepelt konkrétan ilyen mentesség a tag örökösenek.

² Lásd ehhez: BH2019. 53. A közkereseti társaság tagjának halálával a tagsági viszonya megszűnik. Ahhoz, hogy az örökös a társaság tagjává váljon, szükséges, hogy a többi taggal e tárgyban megállapodjon.

³ Mára a bírói gyakorlat kiforrottnak tekinthető abban a kérdésben, hogy a közös vagyon szélesebb körű, mint a közös tulajdon és nem csak vagyontárgyak, hanem jogok, sőt kötelezettségek a beletartoznak abba.

“a közös vagyon szélesebb körű, mint az a közös tulajdon, mely az életközösség alatt szerzett dolgokon keletkezett, a vagyon körébe tartoznak ugyanis a vagyoni értékű jogok, illetve a vagyoni tárgyú kötelezettségek is.” (BH 1998/5. sz. 233.)

⁴ Ptk. 3:149. §

⁵ BDT2018. 3887.

⁶ Ptk. 3:149. §

⁷ 2006. évi IV. tv.103.§ (a továbbiakban: Gt.)

Kiemelendő, hogy belépésre, valamint a belépés elfogadására sem az örökös, sem a társaság megmaradt tagjai nem kötelezhetők. Ezen túlmenően a társasági szerződés is tartalmazhat az örökös belépését kizáró rendelkezéseket.⁸

Megemlítendő, hogy a vizsgált szakasz vonatkozásában figyelemmel kell lenni a kkt.-t érintő (de bt. tagjaira is irányadó) azon Ptk. 3:139. § (4) bekezdésére, mely szerint a társaságba belépő tag a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségeikért a többi taggal azonos módon köteles helytállni. A tagok ezzel ellentétes megállapodása harmadik személyekkel szemben nem hatályos.⁹

Fennáll a lehetősége annak, hogy az örökös társaságba történő belépése megghiúsul, mert például az örökös nem kíván korlátlan helytállást vállalni.

A tagsági jogviszony megszűnése esetén a volt tag örököseivel a társaság tagsági viszony megszűnésétől számított három hónapon belül köteles elszámolni.¹⁰ Ilyenkor az örököst olyan elszámolási igény illeti meg, mint amely az örökhagyó tagot illetné, amennyiben a tagsági jogviszonya – átruházást kivéve – megszűnik (pl. közös megegyezés vagy tag felmondása).

A Ptk. – a kkt.-nél és bt.-nél egyaránt – elszámolás címén a tagsági jogviszony megszüntetésének esetére pénzben történő kifizetést ír elő.¹¹ Ezen elszámolási igény az örököst megillető vagyoni értékű jogosultság, lényegében követelés, amely szabadon engedményezhető és átruházható, nem úgy, mint a már említett társaságba való belépési jog, amely lényegében az örökösre tapad, és ezen személyhez kötött jellegét az is megmutatja, hogy erről az örökösök a hagyatéki eljárás keretein belül, kizárólag egymás között dönthetnek.¹²

Az örökössel való elszámolásra a taggal történő elszámolás szabályai az irányadók. A Ptk. a kkt. és bt. szabályai körében, a tagsági jogviszony megszűnésével kapcsolatban említi a társasági részesedés értékének kérdését, abban a vonatkozásban, hogy a társaságnak a volt taggal hogyan kell elszámolnia. A Ptk. 3:150. § (2) bekezdés szerint, az elszámolás során - eltérő megállapodás hiányában - meg kell állapítani, hogy a tagsági jogviszony megszűnésének időpontjában *milyen forgalmi értéket képviselt a társaság vagyona*, és abból a tag vagyoni hozzájárulásával arányos részt kell pénzben kifizetni. Valójában tehát nem a társasági részesedés értékét kell meghatározni, hanem a társaság vagyonának értékét és ebből kell kiszámítani a tagra jutó részt. A kommentár szerint, a forgalmi érték az aktívumok és a

⁸ Mányoki Ádám: Társasági jogi elemek az öröklési jogban In: Közjegyzők Közlönye, 2019/3., 38-54. o.

⁹ Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára, Jogkódex, frissítve: 2022. január 1.

¹⁰ Ptk. 3:150. § (1)

¹¹ Ptk. 3:150. § (2)

¹² im. Mányoki 38-54. o.

passzívumok összességét jelenti, az elszámolásnál figyelembe lehet venni a számviteli nyilvántartások adatait is, ha a felek egyetértének abban, hogy azok a valós forgalmi értékeket tükrözik.¹³

Az elszámolás során megállapítják tehát, hogy a társasági vagyon milyen forgalmi értéket képviselt az örökhagyó halálakor (a tagsági jogviszony megszűnésének időpontjában) és az örökhagyó tag vagyoni hozzájárulásával arányos összeget kell pénzben megfizetni az örökösnek.

Megjegyzendő, hogy a Ptk. 3:150. § (1) és (2) bekezdése is kiegészült, a Ptk. módosításáról szóló 2021. évi XCV. törvény módosítása okán, az „eltérő megállapodás hiányában” szófordulatával. Ezáltal biztosítva a diszpozitivitást, vagyis azt, hogy a felek (tagok és örökös(ök)) eltérhetnek a 3 hónapnyi határidőtől, és az elszámolásra irányadó értékmegállapítástól. Amennyiben a tag halála például szeptember 1-jén következik be a Ptk. rendelkezés értelmében december 1-ig rendezni kell az elszámolási helyzetet, azonban ilyenkor gyakran megállapodnak a tagok az örökössel, hogy dec. 31-el történjen az elszámolás vagy gyakori eset, hogy májusban, megvárva ezzel a mérleg elkészültét. Előfordulhat olyan helyzet is, amikor folyamatban van számos jogügylet, melyek szintén hatással lehetnek a társaság értékére.

Az elszámolás módja mellett, annak ideje, valamint a kiadandó vagyon mértékének meghatározása körében is inkább amellet foglalt állást a jelenlegi magánjogi felfogás, hogy ilyenkor a tagok megállapodásának lehetőségét biztosítani kell.¹⁴

Az elszámolás tekintetében jelentősége van annak is, hogy a Ptk. a három hónapos határidőtől egyaránt engedi az eltérést, amely azért fontos, mert az elszámolás abban az esetben lehetséges, ha társaság tisztában van azzal, hogy ki az örökös, vagyis az örökösi minőségét már igazolták például hagyatéki eljárás keretein belül jogerős hagyatéki átadó végzéssel, de szóba jöhet a jogerős öröklési bizonyítvány is.¹⁵

A szakasz korábbi - módosítás előtti - (3) bekezdése azt mondta ki, hogy a társasági szerződés azon rendelkezése, amely az elszámolási kötelezettséget kizárja, korlátozza vagy annak szabályait a tagra nézve a Ptk.-ban meghatározottaknál kedvezőtlenebbül állapítja meg, semmisnek tekintendő.¹⁶

¹³ Szerkesztette: Vékás Lajos/Gárdos Péter: Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Új Jogtár
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/367/id/A14Y1522.KK/ts/20220801/lr/chain20761>

¹⁴ Indokolások Tára 2021/83.

¹⁵ Barta Judit: Gondolati kalandozások a személyegyesítő társaságok tagjának halála okán felmerült kérdések körül Miskolci konferenciák, 2015, Tanulmánykötet 11. o

¹⁶ a societas leonina tilalma

A módosított (3) bekezdés szerint semmis a társasági szerződés olyan rendelkezése, amely az elszámolási kötelezettséget kizárja, az a fordulat kikerült a szövegből, mely szerint semmis a társasági szerződés olyan rendelkezése, amely az elszámolási kötelezettséget korlátozza vagy annak szabályait a tagra nézve a Ptk.-ban meghatározottaknál kedvezőtlenebbül állapítja meg.¹⁷ A továbbiakban tehát, az elszámolás mértékében és annak módjában, idejében a tagok a társasági szerződésben szabadon állapodhatnak meg, ami természetesen a kikötésben részes tag halála esetén kihat annak örökösére is.

A felelősség kérdését vizsgálva a Ptk. egyértelműsíti, hogy a meghalt tagnak a társaságba be nem lépett örököse is köteles helytállni a tag halála előtt keletkezett társasági tartozásokért, a tag halálától számított ötéves jogvesztő határidőn belül, a hagyatéki tartozásokért való felelősség szabályai szerint.¹⁸ Ez azt jelenti, hogy a be nem lépő örökös nem csak a társasággal történő elszámolás során kapott összeggel, hanem teljes örökrészával fog felelni az esetleges társasági tartozásokért. Ennek oka, hogy az elhalt tag is a teljes vagyonával felelt volna a társasági tartozásokért, amit most az örökös, vagy örökösök szereztek meg.

Megteheti-e vajon az elhalt tag örököse, hogy nem jelentkezik a társaságnál és nem kéri a társasági részesedéssel való elszámolást, annak érdekében, hogy ne feleljen örökrészával? Az öröklés visszautasításának fog-e ez minősülni? A kérdés kétoldalú: A Ptk. 3:150. § (1) bekezdése szerint, a társaság köteles az elhalt tag örököseivel elszámolni, ha tehát az nem jelentkezik a kiadandó részért, akkor azt valamely letéti formában teljesítenie kell a társaságnak, különben késedelembe esik, ha az örökös nyilatkozik, hogy lemond az elszámolásról, akkor az ajándéknak fog minősülni a társaság számára.

Az örökös oldaláról nézve, önmagában az, hogy nem kéri a társaságtól a vele való elszámolást, de a hagyaték rá eső részét átveszi, nem mentesíti az örökhagyót terhelő tartozások megfizetése alól. Az örökös a felelősség alól csak akkor tud „kibújni” ha teljes egészében visszautasítja az örökrészt, vagy arról más javára lemond.

Az örökrész visszautasítása esetén, miután ezzel az örökösi minőség is megszűnik, az érintett a társasági részesedésre sem tarthat igényt.¹⁹

A tag halála kapcsán, nem csak öröklési kérdések merülhetnek fel, hanem a társaság törvényes működésének kérdése is.

¹⁷ im: Ptk. - Kommentár Főszerk: Wellmann

¹⁸ Ptk. 3:151. § (2)

¹⁹ A tagsági jogok gyakorlásának kérdésével kapcsolatban öröklés esetén lásd különösen: Angeli Mariann: Társasági jogi elemek a hagyatékban - (szerk.: Boóc Á.) Károli Gáspár Református Egyetem, 2017, 22-23. o.

A Ptk. 3:152. § (1) bekezdése szerint, ha a közkereseti társaság tagjainak száma egy főre csökken, az ettől számított hat hónapos határidőn belül a társaságnak a nyilvántartó bíróságnál új tagnak a társaságba való belépését kell bejelentenie, vagy a társaság átalakulását, egyesülését, jogutód nélküli megszűntetését kell elhatároznia. A (2) bekezdés szerint, az új tag belépéséig, az átalakulás, egyesülés megtörténteig, vagy a jogutód nélküli megszűnésig, ezek hiányában a felszámoló kirendeléséig az egyedüli tag jogosult dönteni a tagok gyűlése hatáskörébe tartozó kérdésekben, és őt kell a társaság vezető tisztségviselőjének tekinteni, feltéve, hogy megfelel a vezető tisztségviselőkre vonatkozó törvényi előírásoknak.

A Ptk. 3:158. § (1) bekezdése alapján, ha valamennyi beltág vagy valamennyi kültág tagsági jogviszonya megszűnik, az ettől számított hat hónapos határidőn belül a társaságnak be kell jelentenie a nyilvántartó bíróságnak, hogy a társasági szerződés megfelelő módosításával helyreállította a betéti társaságként való működés feltételeit, vagy azt, hogy a betéti társaságot közkereseti társasággá alakította át, vagy azt, hogy a társaság átalakulását, egyesülését, jogutód nélküli megszűntetését elhatározta.

Mindez abból eredeztetik, hogy e két társaság létszámának a törvényi minimuma legalább két fő. Amennyiben a bejelentés nem történik meg a társaság jogutód nélküli megszűnését eredményezheti.

A beltág és a kültág léte a betéti társaság fogalmi ismérve, bármelyik tagi pozíció megszűnése a betéti társaság törvény erejénél fogva történő megszűnését eredményezi. E jogkövetkezmény nem áll be, ha a tagok hat hónapon belül a társasági szerződést megfelelően módosítják és azt a cégbírósághoz bejelentik.

Az említett – hat hónapos – időintervallumban függő jogi helyzetről beszélhetünk, a társaság quasi egyszemélyes társaságként funkcionál, ugyanis az egyedüli tag jogosult lesz dönteni a tagok gyűlése hatáskörébe tartozó kérdésekben, valamint amennyiben megfelel a vezető tisztségviselőkre vonatkozó törvényi előírásoknak, akkor vezető tisztségviselőként is eljárhat.

Amennyiben a megmaradt tag nem láthatja el a vezető tisztségviselői feladatokat, a cégbíróság - a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (továbbiakban: Ctv.) - kérelemre vagy hivatalból jogosult törvényességi felügyeleti intézkedésként felügyelőbiztost kirendelni.

A korábbi Ptk. törvényszöveg jogvesztő jelleggel ruházta fel ezt a hat hónapos határidőt, azonban 2021. júliusi módosítás által eltűnt a „jogvesztő” szó a rendelkezésből. Mit is jelent e

változás? Azáltal, hogy a határidő nem jogvesztő, az új szabályozás megszünteti a kkt. és a bt. - a minimális tagság hiányából fakadó - törvény erejénél fogva történő megszűnését.²⁰

A módosításhoz fűzött miniszteri indokolás értelmében minderre azért volt szükség, mert ez a szabály ezen gazdasági társasági formák korábbi, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságként való működéséhez tapadt, továbbá az is kitűnik, hogy a közkereseti társaság és a betéti társaság jogi személyiségéből az következik, hogy mind a társaságok léte, mind a működése elválik a tagoktól.

Továbbiakban azzal is magyarázható, hogy a gyakorlatban e társaságok ipso iure történő megszűnésére általában nem azért kerül sor, mert a társaság nem működik, hanem azért mert a társaságban maradó tagok, illetve – jellemzően az elhalt tag örökösei, mint – belépő tagok abban a téves jogi feltevésben vannak, hogy a közjegyzői hagyatékátadó végzéssel történik meg a tagváltás a társaságban. Nincsenek tisztában azzal, hogy a közkereseti társaság és betéti társaság esetében a társasági tagsági pozíció nem öröklődik. Sok esetben működő és jól működő, adó- és egyéb pénzügyi-, valamint más kötelezettségeket teljesítő cégek kerülnek megszűnésre²¹ és kényszersztörlési eljárást követően a cégnyilvántartásból törlésre.²² Ennek példája egy korábbi határozat.²³ Említhetjük a Fővárosi Ítéltábla BDT2018. 3887. számon közzétett döntését, amely kimondja, hogy az a körülmény, hogy az örökös a hagyatékot az örökhagyó halálával ipso iure megszerzi, nem jelenti azt, hogy a meghalt tag örököse automatikusan a betéti társaság tagjává válik. A tagsági jogviszony nem a hagyaték tárgya, annak létrejöttéhez az örökös és a többi tag megállapodása és a társasági szerződés módosítása szükséges. Önmagában az örökösi minőség igazolásának hiánya nem akadály a megállapodásnak és a társasági szerződés módosításának.²⁴

Az indokolásból kitűnik, hogy lényegében olyan megoldást kell ezen társasági formák esetében biztosítani, amelynek célja a törvényes működés helyreállítására törekvés, olyan módon, hogy a társaság mulasztása ne vezessen azonnal visszafordíthatatlan helyzethez. E helyzet súlyosságát reprezentálja azon ítélet,²⁵ mely szerint a cégbíróság elutasította egy közkereseti társaság tagja örökösének változásbejegyzési kérelmét arra hivatkozással, hogy a cég hat hónapos jogvesztő határidőn túl kérte a tagváltás bejegyzését. Nem elég, hogy a társasági szerződés módosítására hat hónapon belül kerül sor, azt be is kell jelenteni ezen

²⁰ im: Ptk. Kommentár Wellmann

²¹ annak nyilvánítása

²² BDT2021. 4428. I. A törvény erejénél fogva jogutód nélkül megszűnt cégek kényszersztörlési eljárásának az elrendelése nem szankció, hanem a megszűnt jogalanyoknak a gazdasági életből való kivezetésére irányuló, törvényben szabályozott eljárás.

²³ ÍH 2015. 154.

²⁴ Bírósági Döntések Tára 2018/7-8/95

²⁵ BH2019. 253

határidőn belül, továbbá a bíróság méltányosságot sem alkalmazhat, ha a tagok száma egy főre csökken.²⁶

Egyébiránt nem ritkán fordult elő, hogy a tag (beltag vagy kültag egyaránt), több mint hat hónapos hiánya úgy vezetett a társaság megszűnéséhez, hogy az érintetteknek esélyük sem volt a társaság fennmaradása érdekében lépéseket tenni. Ennek egy általános példája, amikor a társaságban az egyik tag egyedülként végzi a társaság ügyeit, azonban a kültag az ország másik felében él és tevékenykedik, így ezen esetben legfeljebb évente találkoznak, valamint kellő információ hiányában nem is szerez tudomást a tag a másik haláláról.²⁷

A módosítás, bár fenntartja azt a hat hónapos kötelezettséget, hogy a társaság új tagot jelentsen be a nyilvántartó cégbíróságnak, ezáltal eleget téve a törvényi feltételeknek, azonban megszüntette ezen határidő jogvesztő jellegét, és már nem kapcsolja e kötelezettség elmulasztásához a társaság megszűnésének jogkövetkezményét. A módosítástól kezdve a társaság mulasztása esetén a nyilvántartó cégbíróság törvényességi felügyeleti intézkedésének lesz helye, és abban az esetben, amennyiben ez eredménytelennek bizonyul, ezután kerülhet csak sor a társaság megszüntetésére.

²⁶ <https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/8568/Közkereseti%20társaság%20és%20Betéti%20társaság%20-%20előadás%20anyag%20és%20ellenőrző%20kérdések.Pdf> Letöltve: 2022.09.12.

²⁷ Gál Judit: A közkereseti társaság és betéti társaság megszűnésének új szabályai, Hvg Orac, Gazdaság és Jog, 1-2 xxx. évfolyam 2022., 52.o

1.2. A kkt.-t és bt.-t érintő új Ctv. rendelkezések

A 2021. évi LXX. törvénnyel a Ctv. módosításra került. Megállapítható, hogy a Ptk. által előírt hat hónapos határidő alatt az érintett két társaság lépéskényszerben van a hiányzó tag pótlása tekintetében, vagyis pótolnia kell a tagot, vagy átalakulását, egyesülését esetleg jogutód nélküli megszűnését kell elhatároznia. A változásokat be kell jelentenie a cégbíróságnak.

Ha a társaság hat hónapon túl, azonban a cégbíróság hivatalból történő észlelése előtt nyújtja be a változásbejegyzési kérelmet, törvényességi felügyeleti eljárás el sem indul. Ennek egészen egyszerűen az az oka, hogy a cég önként megszüntette a jogszabálysértő állapotot. A másik eset, amikor a cégbíróság hivatalból tudomást szerez azon törvénysértő állapotról, miszerint több, mint hat hónapig működött ilyen formában a társaság. Erre példa, ha közjegyzői értesítés alapján észleli a bíróság a fennálló állapotot.²⁸ Ilyenkor törvényességi felügyeleti eljárást indít, melynek szabályozása szintén módosításon esett át.

A Ctv. rendelkezése értelmében, ha eredménytelenül eltelik a hat hónapos átmeneti időszak, vagyis ez azt jelenti, hogy a társaság a helyreállítás problémáját nem volt képes orvosolni, akkor törvényességi felügyeleti eljárásnak lesz helye. Ezt az eljárást nevezzük az általános szabályok szerinti törvényességi felügyeleti eljárásnak. A Ctv. 92. §-a szerint, amennyiben a cégbíróság felhívására a társaság bejelenti, hogy a működés törvényes feltételeit azért nem tudja helyreállítani, mert a volt tag örökösével való megállapodás útján kívánja a törvényes működést helyreállítani, de az örökös személye bizonytalan, akkor szintén törvényességi felügyeleti eljárásnak van helye. Az így indítható eljárást különleges törvényességi felügyeleti eljárásnak nevezzük. Fontos elem, hogy mindkét esetben szükséges, hogy a cégbíróság tudomást szerezzen a határidőről, amelynek most a különleges törvényességi felügyeleti eljárás szempontjából van relevanciája, ugyanis ez történhet a cégbírósághoz érkezett kérelemből, azonban többnyire inkább hivatalból történik a közjegyző megkeresése révén, amely szerint az adott közkereseti társaság vagy betéti társaság volt tagja, mint örökhagyó után a hagyatéki eljárás jogerősen lezárult.²⁹

A cégbíróság a Ctv. 92. §-a alapján megindított különleges törvényességi felügyeleti eljárásban felhívja a közkereseti társaságot, illetve a betéti társaságot, hogy nyilatkozzon,

²⁸ Im: Gál J. 53.o.

²⁹ Nagykommentár a 2006.évi V. törvényhez- Bánki-Horváth Mária 7.cím a Ctv 92§-ához

vitatja-e a törvénysértő működést, illetve, ha nem vitatja, akkor a törvényes működést állítsa helyre.

A különleges törvényességi felügyeleti eljárás jogerős befejezéséig ugyanis a társaságnak lehetősége van arra, hogy a törvényes működését helyreállítsa, mindezt a társasági szerződés módosításával. Ebben az esetben a cégbíróság a törvényességi felügyeleti eljárást megszünteti, ellenkező esetben pedig felügyeleti intézkedést alkalmaz.

A lényeg, hogy a társaság bejelentést tehet, miszerint a helyreállításra az örökösrel való megállapodás útján fog sor kerülni, azonban az örökös személye még nem bizonyos. Az örökös személyének bizonyosságát, vagyis a de iure örököst a közjegyző, vagy a bíróság fogja megállapítani. A társaságnak igazolnia kell, hogy az örökös személyét illetően bírósági vagy közjegyzői eljárás van folyamatban, ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy igazolnia kell, hogy a közjegyző előtt még nem zárult le a hagyatéki eljárás, vagy öröklési vita miatt peres eljárás van folyamatban az örökös személyének a megállapítása érdekében. A cégbíróság a törvényességi felügyeleti eljárást intézkedés alkalmazása nélkül az örökös személyének jogerős megállapításáig felfüggeszti és egyben felhívja a társaságot, hogy a felfüggesztési ok megszűnését haladéktalanul jelentse be.³⁰

A törvény szerint arra is van lehetőség, hogy a felfüggesztett eljárást a cégbíróság hivatalból folytassa.³¹ Ez esetben felhívja a társaságot, hogy a működés törvényességét három hónapon belül állítsa helyre. Ez azt jelenti, hogy a 30 napos határidő³², helyett hosszabb idő áll rendelkezésre a társaságnak.³³

Az új szabályozás kiiktatta a kkt-k, bt-ék ezen jellemző megszűnési esetkörét, hosszabb időt és többféle lehetőséget biztosítva ezen társaságoknak a továbbműködésre.

³⁰ Ctv. 92. § (2)

³¹ im: Gál J. 52.o.

³² általános szabály a változásbejelentési kötelezettségre

³³ Ctv. 92. § (4)

II. FEJEZET: A KKT. ÉS BT. TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉS ÖRÖKÖLHETŐSÉGÉNEK DILEMMÁJA

A Ptk. meghagyta a kkt. és bt. társasági részesedésének 'örökölhetetlenségét'. Az utóbbi évtizedben azonban felmerült az ipso iure öröklés igénye gyakorlati oldalról.

Bizonyos esetekben a hagyatéki eljárás és a hagyatéki végzés kulcsfontosságú tényező a kkt. és bt. örökös tagi pozíciójának szempontjából. Későbbiekben foglalkozom a Hetv.-vel, amely szerint, amennyiben „tagi részesedésről” van szó egy belföldi cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaságban, abban az esetben a hagyatékot leltározni kell, amely azt jelenti, hogy a hagyatéki eljárást le kell folytatni.³⁴

Feltételezhetően ezen rendelkezés is hozzásegített ahhoz, hogy félreértés alakuljon ki a jogértelmezés tekintetében, és rendszerint a társasági részesedés átadásra kerüljön a hagyatéki eljárásban, mint a tagot megillető jogok és kötelezettségek összessége.³⁵

Azonban felmerül a kérdés, hogy a jogalkotó miért nem tette örökölhetővé a kkt., illetve bt. társasági részesedést, hasonlóan a kft. üzletrészéhez? Látszólag a kettő között annyi a különbség, hogy a kft. esetében van önálló elnevezése a társasági részesedésnek, de alapvető jogi természetükben nem szólhatunk jelentős különbségről. Mik lehetnek azok az akár dogmatikai, vagy jogpolitikai, gazdasági érvek, amelyek ez ellen szóltak?

1. Milyen okból előnyösebb a jelenlegi szabályozás?

Jogpolitikai oldalról tekintve a kérdésre, egyetlen érvet tudunk felhozni, méghozzá a kkt. és bt. személyegyesítő jellegének továbbra is markáns megtartását. Ez különbözteti meg a kkt.-t és bt.-t a többi társaságtól. Ahogyan egy 2004-es AB határozat is rámutat, mindössze a személyegyesítő jellemvonása révén nem valósulhat meg ipso iure öröklés a társasági részesedés esetében, mert a tagsági jogviszony személyhez kötött.³⁶ Ezen AB határozat nyújt kiindulópontot az újabb kapcsolódó esethez is, mely szerint az örökös nem válik automatikusan a társaság tagjává, aminek a magyarázatát a betéti társaság személyegyesítő jellege adja.³⁷

Kisfaludi álláspontja szerint a társaság természete már nem tűri el, hogy a tagok akaratuktól függetlenül olyan személlyel legyenek kötelesek együttműködni, akivel ezt a kooperációt nem kívánják.³⁸

³⁴ im: Barta Judit 14.o.

³⁵ számos közjegyzőtől érdeklődtem a kérdés kapcsán, amely alapján vontam le a következtetést

³⁶ 219/B/2004. AB határozat

³⁷ például a 3222/2019. (X.11.) AB határozat

³⁸ Kisfaludi András: Társasági tagsági jogok a hagyatékban. Magyar Jog, 1991. 149.o.

2. A személyegyesítő jelleg mibenléte

Ahhoz, hogy értelmet nyerjen a személyegyesítő jelleg, fontos tisztázni, hogy e társasági formák az évszázadok alatt jelentős szerephez jutottak a magyar gazdasági jogban. Évtizedekig szerves részét képezték a magyar kereskedelmi jognak, majd mellőzték őket, azután az 1988. évi VI. törvény vezette ismét be a kkt-t és bt-t a magyar társasági jogba.³⁹

1988 óta úgy írnak a kkt-ről és bt.-ről, mint egy hagyományos, régi kereskedelmi jogunkból átvett társasági formáról, melyek szervezeti keretül szolgálnak az egyszerűbb, személyegyesülés jellegű, általában alacsony tőkével és kisebb taglétszámmal működő "kis" vállalkozások számára.⁴⁰

A főbb elképzelés a személyegyesítő jelleggel kapcsolatban, hogy a tagok egyetemleges helytállási kötelezettsége, a tagok ügyvezetésre és képviselőre való jogosultsága, a minősített többséget igénylő döntések viszonylagos nagy aránya miatt a tagoknak nem közömbös, hogy kikkel kell együttműködniük.⁴¹

Fontos megemlíteni, hogy olyan társasági formákról van szó, ahol, mint egy bizalmi viszony van a tagok között, továbbá egymás kvalitásáról, alkalmasságáról meggyőződve tevékenykednek, így nyilvánvalóan nem elvárható, hogy ésszerűtlen keretek közé szorítsuk annak a választásnak a lehetőségét, hogy a tagok kit szeretnének bevonni a társaságba. Pontosan ezek azok a körülmények, amelyek a személyegyesítő társaságok alapjául szolgálnak.⁴²

A kkt. és bt. alapvetően egyszerű felépítésű társaság, melynek általában hagyományos célja egyfajta családi, avagy egyéb szoros együttműködés szabályozása, melyben a felek ténylegesen is részt vesznek a gazdasági társaság tevékenységében mindennapi munkájukkal.⁴³

Apáthy István szerint „a közkereset és betéti társaságoknál az egyesülés célja személyes, s annak fogalmához az egyes tagoktól különválasztott létszervezet nem szükséges..... az érintett sajátosságok mellett az egyes tagok egyénisége a társaságban fel nem olvad, ellenkezőleg az egyes tagok az egyetemleges felelősségnél fogva határozottan mint önálló, mint egyes személyek jelentkeznek.”

A közkereseti társaság két vagy több személy egyesülése kereskedelmi üzlet folytatása céljából.⁴⁴

³⁹ Igazságügyi miniszteri tájékoztatás a Ptk 3:158. §(1)bek. kapcsolatosan érkezett és iktatott bírói kezdeményezésre lásd: [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/8da3fbbbe7ff52aac125842b005bc5a3/\\$FILE/III_809_5_2019_amicusIM_anonim.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/8da3fbbbe7ff52aac125842b005bc5a3/$FILE/III_809_5_2019_amicusIM_anonim.pdf) Letöltve: 2022. 10. 06.

⁴⁰ im: Wellmann 12.o.

⁴¹ Vékás, Gárdos Kommentár 1. Kötet, Wolters Kluwer, Budapest 2014. 361.o.

⁴² im: Polgári Jog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára, XI. Cím

⁴³ im: Jogkódex Kommentár XI Cím.

⁴⁴ Apáthy István: Kereskedelmi Jog. Eggenberger fél könyvkereskedés kiadása, Budapest, 1876, 230-231. o.

3. Társasági formák jellegének keveredése

A másik érv, amely felmerülhet, hogy a jogalkotó igyekszik élesen megkülönböztetni a személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságok szabályozását és ezzel megakadályozni a kötöttük lévő határvonalak elmosódását.

Ezzel kapcsolatosan érdemes Sárközy Tamás gondolatait feleleveníteni, ugyanis óva int a túlzott formakeveredéstől, mondván, hogy az amerikai irányzatot kedvelő jogász kollégák javasolják, mivel az Egyesült Államokra jellemző, hogy szinte csak részvénytársaságok élveznek előnyt a szabályozásnak megfelelően. Mindemellett a társasági formák világos megkülönböztetése mellett foglal állást. Véleménye szerint értékes lehet a magyar jogrendszer számára, amennyiben a német jogtípust követő hagyományát fenntartja.⁴⁵

Komáromi Gábor – az üzletrésszel kapcsolatosan fejtette ki ehhez kapcsolatos általános gondolatait – hasonló véleményen volt Sárközyvel, mondván a formakeveredéssel ne vessünk véget hagyományos európai társasági formáknak.⁴⁶

Az elmúlt évtizedek társasági szabályozási folyamatának kodifikációs bizottságai is egyező véleményen voltak e kérdésben. Így tehát az ipso iure öröklés vélhetően a különböző jellegű társaságok határainak oldódását eredményezné.

4. Milyen érvek szólnak az örökölhetőség mellett?

Véleményem szerint, nem meglepő, hogy a gyakorlat igényt formált a társasági részesedés ipso iure universalis successio elvű öröklésére, ugyanis számos érv sorakozik mellette. Az első ilyen érvet az üzletrészhez való hasonlóság adja. A kkt., bt. tagi részesedés ugyanolyan jellemzőkkel bír, mint a kft. üzletrésze.

A kkt. bt. társasági részesedés alatt, mint korábban említettük, a Ptk. tagsági jogok és kötelezettségek összességét érti.⁴⁷ Lényegében tehát mindkettő vagyoni értékű jogok és kötelezettségek összessége, amennyiben a jogi természete azonosságot mutat, a jogi sorsának is osztoznia szükséges, azonban szabályozás mégis különbséget tesz a kettő között, ugyanis az üzletrész ipso iure örökölhető.⁴⁸ Ennek következtében konkludálhat társasági jogot részleteiben

⁴⁵ Sárközy Tamás: Társasági jog a Polgári Törvénykönyvben? Előnyök, hátrányok, vitás kérdések XXI. Század – Tudományos Közlemények 2012/27 21.o

⁴⁶ Komáromi Gábor: A korlátolt felelősségű társaság szabályainak változásai Orac kiadó, GJ, 2011/7-8., 13-17. o

⁴⁷ Lásd még im: Mányoki 38-54. o.

⁴⁸ Ezzel kapcsolatban azonban további vitás kérdések is felmerülnek lásd: következő fejezet

nem ismerő közjegyző arra, hogy mindkettő a hagyaték részt képezheti. Nem szólva arról, hogy számos esetben végrendelkeznek a bt. és kkt. beli részesedésről.

További érvként az elmúlt évtizedben elindult jogalkotói folyamatot említhetjük, amely adaptívabb hajlandóságot mutatott arra, hogy a személyegyesítő és tőkeegyesítő társasági formákat egymáshoz közelebb hozza.⁴⁹ Lényegében összekapcsolható az előző főbb érveléssel is, ugyanis az egyik ilyen lényeges változtatás volt a 2006-os Gt.-ben társasági részesedés átruházhatóvá tétele. Például ezen koncepció (20 évvel) ezelőtt rendkívül távolinak számított.⁵⁰ Pontosan ezért az átruházást a Ptk. nem abszolút értelemben tiltja, csak azt kívánja biztosítani, hogy a személyegyesítő jellegből eredő követelmények átruházása esetén is érvényesüljenek, ugyanis a társaságban maradó tagok az átruházással bekerülő új tag személyét megismerhetik, ezáltal a benne rejlő kockázatot felmérhetik, ennek megfelelően dönthetnek arról, hogy beengedik a társaságba tagként, akkor nincs értelme a teljes tiltásnak.⁵¹

Jogtörténeti szempontból releváns, hogy a társasági részesedés örökölhetőségének intézménye nem állt mindig távol a magyar jogtól, ugyanis az 1875. évi XXVII. tv., a Kereskedelmi törvény (Kt.) lehetővé tette, hogy a társaság működése –valamely tag halála esetén– az örököseivel folytatódjon és ezáltal ne szűnjön meg a társaság. Mindemellett szükséges volt, hogy a tagok társasági szerződésben rendelkezzenek erről.⁵²

5. A kkt. bt. öröklése más országokban

Sárközy véleménye szerint –a társasági jog szabályozás tekintetében– a magyar jogrendszer számára értékes lehet a német jogtípust követő hagyományát fenntartása.⁵³

E sorait értelmezve, két dologra következtethetünk. Elsőként arra, hogy a formakeveredés alapesetben nem, mint kártékony, ártalmas hatásként van jelen a kereskedelmi jogban, sőt ezzel ellentétben segíti azt. Másodjára arra, hogy ahhoz, hogy a német jogtípus követő magatartás igazolást nyerjen, viszonyítási alapként szükségképpen vizsgálandó a német és osztrák jog.

Az osztrák jogban találkozhatunk családi vállalkozásokkal, amelyek hasonlóságot mutatnak itthon a bt.-vel. Az ilyen társaságoknak célja, hogy működtetésük folyamán jelentős szerepet játszanak a következő generációkról való, hosszú távú gondoskodásnak, a családtagok

⁴⁹ Ennek oka, hogy kinőtték magukat a társaságok

⁵⁰ BH 1994.12.685: „A közkereseti társaságok esetében a tagok társaságba bevitt vagyoni hozzájárulása adásvétel tárgyát nem képezheti.”

⁵¹ Im: Vékás, Gárdos 361.o.

⁵² Boóc Ádám: a Kkt. és bt. régi-új öröksége 65.o. http://acta.bibl.u-szeged.hu/73801/1/juridpol_forum_011_003_063-070.pdf

⁵³ im: Sárközy 21.o.

vagyoni biztonságának, a családi vagyon megőrzésének elvei. E társaságoknál általános jelleggel lehetővé teszi a törvény, ugyanis a folytonosságra törekednek.⁵⁴

Az osztrák jog alapján – a közkereseti és betéti társaságok öröklése tekintetében – nagy szerepe van a társasági szerződésnek, ugyanis abban foglalt rendelkezés szerint lehetséges, hogy a megmaradt tagok az örökösökkel folytatják a társasági tevékenységet a tag halála után, ugyanis a társasági megváltás szerinti igény eltűnik és egyetlen feltétel az örökösi jogállás.⁵⁵

Külön érdekesség, amely a betéti társasághoz kapcsolódik, hogy a kültag halála nem szünteti meg a társaságot, az ő részesedése szintén örökölheto.⁵⁶

A német jogban a Polgári törvénykönyv (BGB) mellett a Kereskedelmi Törvényben (HGB) található az ehhez kapcsolódó releváns rendelkezések.⁵⁷ Szabályozásában sok hasonlóság fedezhető fel az osztrák joggal kapcsolatosan.

A közkereseti társaságoknál a HGB értelmében, szintén van lehetőség az öröklésre, amennyiben ezt a társasági szerződésben kikötötték, ugyanis ilyenkor az örökös belép a társaságba és tagságának folytatását attól teheti függővé, hogy megkapja a betéti társaság státuszát és nem kell vagyoni hozzájárulást teljesítenie.⁵⁸

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ítélete szerint kétség esetén a társasági szerződésekben szereplő öröklési záradékokat úgy kell értelmezni, hogy a társasági részesedés öröklődik, továbbá ha a társasági szerződés több örökös közül csak az egyik számára teszi lehetővé a részesedés öröklését, akkor ez utóbbi a részesedés tag halálával közvetlenül, teljes egészében megszerzi azt, ha az öröklési jogi feltételek teljesülnek.⁵⁹

Érdekesség képpen – kissé távolodva nyugat felé – a francia jogban különböző elemek vegyítése alakult ki, ugyanis a Kereskedelmi Törvénykönyvben található szabályozás értelmében a közkereseti társaságok esetén szintén beszélhetünk szerződési szabadságról, méghozzá a tekintetben, hogy a társasági szerződésben kiköthetik, hogy az a tag elhalálozásának esetén annak örököse lépjen be és folytassa tevékenységét, azonban ezt a többi

⁵⁴ Dúl János Phd Értekezése: A társasági jog és öröklési jog kapcsolódási pontja osztrák fragmentumokkal <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/4189/1/PhD%20Értekezés%20%20védeésre%20Dúl%20János.pdf> Letöltve: 2022.10.10.

72. oldal

⁵⁵ im: Dúl, 74.o

⁵⁶ im: Dúl 81. o.

⁵⁷ <http://jesz.ajk.elte.hu/papp11.html> Letöltve: 2022.10.11.

⁵⁸ HGB 139§)

⁵⁹ Bundesgerichtshof Urt. v. 10.02.1977, Az.: II ZR 120/75, <https://research.wolterskluwer-online.de/document/e0d698a3-6915-4d49-bdc6-7b7ff746dce0>) Letöltve: 2022.10.11.

tagnak jóvá kell hagynia.⁶⁰ Amennyiben nem hagyják jóvá, abban az esetben a magyar joghoz hasonló elszámolási helyzetnek feleltethető meg, az azt követő procedura.

6. Konklúzió

A kkt és bt. társasági részesedés örökölhetősége a téves jogi feltevés mintapéldája, szinte senki sincs tisztában azzal, hogy nincs öröklés.

Megoldható lenne-e ezen probléma. Kizárólag akkor, ha a személyegyesítő jellegből fakadó kényszerűséget úgy oldanánk fel, mint a kft. esetében, a tagok a társasági szerződésben rendelkezhetnének arról, hogy ki szerezheti meg valamely tag halála esetén a társasági részesedést. Azonban ekkor mindenképp meg kell azt valakinek szereznie. A kkt. és bt. jelenlegi szabályai viszont ilyen kényszert nem tartalmaznak, mert megszűnik az elhalt tagsági jogviszonya és legfeljebb, a többi tag beleegyezésével az örökös beléphet.

Álláspontunk szerint, a társasági részesedés nem képezheti hagyaték tárgyát, mert a halál pillanatában az a tagsági viszonyal együtt megszűnik. Az egy feltételes belépési joggá, vagy elszámolási igénnyé válik, amelyek viszont a halál pillanatában nem tartoztak a hagyatékba. Ezek társasági jogi kötelmi igények.

Véleményem szerint, a kkt. és bt. részesedés örökölhetővé tétele nem eredményezné jelentős mértékben a társaságok karakterei közötti elmosódást, megkönnyítené mind a társaság és mind a tag helyzetét. Kérdés, hogy a 20 évvel korábban megjelent jogalkotói szándék, miszerint a bt. és kkt. kisebb társaságok, amelyek következtetésképpen kisebb vagyonnal rendelkeznek, így rájuk ezen szabályozás méltányos és elegendő, tartani tudja e még magát? Mindezt összegezve, öröklési jogi szempontból feloldható a társasági részesedés öröklésének korlátja, azonban ezen folyamat véghezvitele időszerű és rugalmas jogalkotói attitűdöt igényel,⁶¹ melynek a valószínűségét nem látom jelenleg.

⁶⁰ Code de Commerce: L221-15,
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA000006133176/#LEGISCTA000006133176 Letöltve: 2022.10.12.

⁶¹ Láthatjuk a jogalkalmazói attitűd érvényesülni látszik

III. A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁGGAL KAPCSOLATOS EGYES JOGKÉRDÉSEK

1. Az üzletrész fogalma

Az a fogalmi meghatározás, miszerint az üzletrész a törzsbetéthez kapcsolódó tagsági jogok és kötelezettségek összessége, nem változott.⁶² Fennmaradt az alábbi szabályozás is: Az üzletrész a társaság nyilvántartásba vételével keletkezik. Az üzletrész mértéke a tagok törzsbetétjéhez igazodik.

Egy – álláspontom szerint – rendkívül fontos szakasszal azonban kiegészült az érintett szakasz, miszerint „ha a tagnak több üzletrésze van, a társasággal szemben akkor is egy tagnak számít. A társasági szerződés ettől eltérő rendelkezése semmis.”⁶³ A jogalkotó ezen kiegészített rendelkezéssel lezárta a joggyakorlatban, valamint jogirodalomban már évek óta húzódó „egy tag egy üzletrész” vitát és „egy tag több üzletrész” elvét követi tovább.

A jogalkotónak nem titkolt szándéka volt feloldani a kontroverzális szövegben rejlő konfliktust, hogy ne teljesen fogalom-alapú rendelkezésekként tekintsünk ezen szakaszra, így a szabályok esetleg eleve kívül esnének diszpozitivitásának körén. Az eltérést engedő Ptk. 3:4. § ellenére sem lehet ugyanis, a társasági szerződésben, létesítő okiratban, eltérni a fogalmi meghatározásoktól. Éppen ezért a szakaszcímből is kivette a módosítás a "fogalma" kifejezést. Ezek alapján a három bekezdésről elmondható, hogy a 3:164. § (1) bekezdése fogalmi szabály, így nyilvánvalóan kógens rendelkezés, ezzel szemben a (2) bekezdés diszpozitív, míg az újonnan beiktatott (3) bekezdés pedig szintén kógens.⁶⁴ A módosításhoz fűzött indokolásból kiderül számunkra, hogy a módosítás célja az „egyöntetű jogértelmezés” megteremtése.

2. Az üzletrész öröklése

A jelenleg szabályozás értelmében a tag halála esetén örököse (vagy jogutódja) kérheti az ügyvezetőtől a tagjegyzékbe való bejegyzését, azonban ezen folyamathoz szükséges az *örökös minőség* vagy jogutódlás igazolása.⁶⁵

„Az üzletrész öröklésének (jogutódlásának) specialitása valójában az üzletrész fogalmára, az üzletrész jogi jellegének sajátosságaira vezethető vissza. Az üzletrész nem dolog.

⁶² Ptk. 3:164. § (1)

⁶³ Ptk. 3:164. § (3)

⁶⁴ Indokolások Tára 2021/83.

⁶⁵ Ptk. 3:170. § (1)

Az üzletrész fogalmára vonatkozó Ptk.-beli szabályok szövegesen eltérnek ugyan a társasági törvény korábbi szabályától, ez azonban azon nem változtat, hogy az üzletrész akkor is „jogösszesség” (a jogok és kötelezettségek státuszjogi egységét értve ezalatt), ha annak dologiasodása kétséggkívvül megfigyelhető. Ehhez szükséges megjegyezni, hogy a Ptk. – a fenti állítást erősítendő – az üzletrész fogalmának finomítása során egyfelől beemelte abba a tagi kötelezettségeket is a jogok mellé, másfelől kifejezetten mellőzte a fogalmi elemek közül a jogok megtestesítésére való szöveges utalást.”⁶⁶

Az idézett törvényszöveg alapján kiemelendő, hogy az örökös kérheti a tagjegyzékbe történő bejegyzést, ha az örökösi minőségét igazolta. A kérelmet az ügyvezetőhöz kell intéznie.

A kérelem egy jognyilatkozat, amelynek a tagjegyzékbe történő bejegyzésre kell irányulnia tartalma szerint⁶⁷, alakilag pedig, miután társasági jognyilatkozat, írásban kell történnie.⁶⁸

Az ügyvezető megtagadhatja az örökös bejegyzését, ha a társasági szerződés által erre feljogosított személyek a társasági szerződésben meghatározott feltételek szerint az üzletrész magukhoz váltásáról az örökös bejegyzési kérelmének hatályossá válásától számított harminc napos, jogvesztő határidőn belül nyilatkoznak, és az *üzletrész forgalmi értékét* az örökösnek vagy a jogutódnak kifizetik.⁶⁹

Korábbi társasági jogi szabályozáshoz képest, a társaság már nem tudja kizárni az üzletrész átszállásának jogát. A Ptk. indokolása szerint, a jogalkotó mindezt az ipso iure öröklési rend elvével és a végintézkedési szabályokkal összhangban hozta meg, vagyis ennek értelmében az üzletrész az örökhagyó halálával mindenképpen átszáll az örökösre. Amennyiben a társaság tagjai az örököst nem kívánják a társaságban tudni, kijelölhetnek a megváltásra 3. személyeket. Az egyik kommentár szerint „azáltal, hogy végső soron elhárítható a jogutódlás tényleges hatályosulása azzal, hogy megválthatják a tagok az üzletrészt, vagyis elszámolnak vele, mindez a kft. személyegyesítő jellegét erősíti.”⁷⁰

Jogirodalmi álláspontok szerint üzletrész azért örökölheto, mert az üzletrész a tulajdonos vagyonának részét képezi.⁷¹ A bírói gyakorlatban kialakult egy olyan álláspont, hogy a tag halálával a közte és a társaság közötti tagsági jogviszony megszűnik, az örökös és a

⁶⁶ Pázmándi Kinga: Az üzletrész öröklésével (jogutódlásával) kapcsolatos Ptk.-beli szabályokról. In: Gazdasági Jog, 2015/5., 7-10. o.

⁶⁷ Lásd erről a BH2020 19. számú döntést

⁶⁸ Ptk. 3:91. § [Jognyilatkozatok megtételének módja és ideje]

(1) A társasággal kapcsolatos jognyilatkozatot írásban lehet megtenni. Ezt a rendelkezést alkalmazni kell a társaság határozatára, valamint jognyilatkozatnak és határozatnak a címzettel való közlésére.

⁶⁹ Ptk. 3:170. § (2)

⁷⁰ 2013. évi törvény A Polgári Törvénykönyvről Kommentárja, Főszerkesztő Csehi Zoltán, Szerkesztők: Bodzási Balázs – Tókey Balázs, Kiadja: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. 2021 337.o

⁷¹ in: Ptk. kommentár, Főszerkesztő Csehi Zoltán, 330.o.

társaság között amennyiben nem kerül sor a megváltásra, új tagsági jogviszony jön létre, azaz a tagsági jogviszonyban az örökös nem válik az örökhagyó jogutódjává.⁷²

Álláspontunk szerint e megállapítás több szempontból sem helytálló. Ha az örökös nem válik a tagsági jogviszony tekintetében az örökhagyó jogutódjává, akkor a szűk értelemben vett ipso iure öröklés elvének érvényesüléséről sem beszélhetünk. Az örökös az üzletrészt, mint a tagsági jogok és kötelezettségek összességét örökli meg. E tagsági jogok gyakorlása lényegében csak úgy valósulhat meg, ha a tagsági jogok jogosultja a társaságnak a tagja, mivel társaságon kívül nem gyakorolhatná azon jogokat. Másrésről, a tagsági jogviszony nem szűnik meg, ezt a Ptk. kifejezetten kimondja kkt. és bt. esetében, kft. esetében viszont nem, hanem a tagsági jogok jogosultja személyében következik be változás.

E tekintetben is vitatható következtetésekre jutott a Kúria a BH2020. 19. szám alatt közzétett döntésében. Az ítélet kimondja, hogy az örökhagyó halála folytán az örökös az öröksége megszerzésével még nem válik a társaság tagjává, ugyanis az első ehhez szükséges lépés, hogy az örökös kérje a társaság tagjegyzékébe való bejegyzését. Lényegében nyilatkozatot kell intéznie a társaság képviselőjéhez – amennyiben az éppen az elhunyt tag volt a képviselő, akkor a társaság többi tagjához – amely által érvényesíti szándékát, miszerint az örökös a társasági szerződés rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el.

A Kúria álláspontja szerint: „A perben nem volt vitatott, hogy a felperes öröklés jogcímén megszerezte az alperes elhunyt tagjának az alperesben meglévő üzletrészt, ezzel a Ptk. 7:1. §-a és 7:87. §-a értelmében az üzletrész tulajdonosává vált. Helytállóan állapították meg azonban az eljáró bíróságok, hogy az öröklés önmagában nem elegendő a taggá váláshoz.”

Vékás-Gárdos kommentárban az előbb említett – Kisfaludi András szerinti – állásfoglalás alapján a Kúria döntése azért vitatható, mert szétválasztja az üzletrészre való jogosultságot a társasági tagságtól, ugyanis az üzletrész a társasági tagsági jogok és kötelezettségek összességét jelenti, vagyis azon személy, aki az üzletrész jogosultja, az egyben a társasági tagsági jogok jogosultja és a társasági tagsági kötelezettségek kötelezettje is. Ez pedig ugyanúgy igaz vice versa, aki a társaságban tagsági jogokat gyakorolna, annak üzletrésszel kell rendelkeznie.⁷³

Ezen vélemény szerint a kúriai döntés egyenesen az ipso iure öröklés elvét vonja kétségbe, hiszen a társasági tagság megszerzése az álláspontjuk következtében nem a halál tényével következne be. A döntés indokolásából arra következtet, hogy a halál tényével az örökös megszerzi az üzletrészt, de ezzel még nem szerzi meg a tagsági jogokat.

⁷² ÍH2015. 119., Fővárosi Ítéletábla 10.Gf.40.167/2015/7.

⁷³ Im.: Vékás-Gárdos Nagykommentár

A bírósági érvelés ellentmondásosságát abban látja, hogy a szerint, valaki jogosultja lehet a tagsági jogoknak és kötelezettje a tagsági kötelezettségeknek akár úgy is, hogy nem tagja a társaságnak. Továbbá kérdésessé teszi az ipso iure öröklési rend érintetlenségét, azzal, hogy a halál időpontja és az örökösnek a tagságról való nyilatkozata közötti időben nem lehet elszámolni azzal, hogy kit is illetnek a tagsági jogok.

Ezen álláspont úgy értelmezi döntést, hogy a bíróság szerint a nyilatkozat megtételéig senki nem tekinthető a társaság új tagjának, tehát a tagsági jogok alanytalanok maradnának, ami polgári jogi jogviszonyokban nehezen fogadható el. Ráadásul a tagsági jogokat magában foglaló üzletrésznek a bírósági álláspont szerint is van jogosultja, ami még érthetlenebbé teszi a jogi helyzetet.

Másik főbb hibáját a döntésnek abban látja, hogy a Kúria elvárja az örököstől a társaságba tagként való belépéséről való nyilatkozata mellett azt is, hogy a társasági szerződést kötelezőnek ismerje el. Azonban a Ptk. ilyen követelményt az üzletrész örökléséhez nem támaszt, csak annak átruházásához.

A kúriai döntés elismeri, hogy ilyen követelmény a jogszabályban valójában nincs, mégis megköveteli e feltételt - jogszabályi előírás nélkül is -, mert ez a nyilatkozat helyettesíti a szerződés módosításának kötelezettségét, s így válhat a harmadik személy a mások által kötött társasági szerződés alanyává.

A kúriai döntés és a szakirodalmi álláspont érveléseit tekintve leszögezhetjük, hogy a Kúria ítélete az üzletrész átszállását nem érinti, vagyis az üzletrész minden esetben átszáll az örökösre, mint a hagyaték része.

A Kúria érintett döntését illetően, a szakirodalmi állásponttal értünk egyet. Nem látjuk elfogadhatónak azt, hogy valaki megörökli a tagsági jogokat és kötelezettségeket, és nem tekinthető tagnak. Annál is inkább, mert egy hosszadalmas hagyatéki eljárás esetében, a gyakorlatban felmerülhet a tagsági jogok gyakorlásának szükségessége, ilyenkor e tekintetben ügygondnokot szoktak kijelölni⁷⁴. Az ügygondnok pedig gyakorolja a tagsági jogokat, társasági határozatokat fogadnak el, pl. ügyvezetőt választanak, éves beszámolót fogadnak el, stb. Az örökös védelmében eljáró ügygondnok hogyan gyakorolhatna tagsági jogokat, ha az örökös nem lenne tag?

A Kúria döntése alapján, a hagyaték átadásáig (ez több év is lehet), sőt még azt követően sem lehetne tagsági jogokat gyakorolni, nem működhetne az érintett kft.

⁷⁴ Lásd erről a IV. fejezet rendelkezéseit

Megjegyzendő, hogy a Kúria ítéletének van kötelező ereje, emiatt fontos, hogy a döntéseit még körültekintőbben, minden részletre kiterjedően hozza meg.⁷⁵

Egyéb jogértelmezési kérdést vetett fel a gyakorlatban az is, hogy a Ptk. 3:170. § (2) utolsó mondatában szereplő 30 napos jogvesztő határidő mire értendő: „a társasági szerződés által erre feljogosított személyek a társasági szerződésben meghatározott feltételek szerint az üzletrész magukhoz váltásáról az örökös vagy a jogutód bejegyzési kérelmének hatályossá válásától számított harminc napos, jogvesztő határidőn belül nyilatkoznak, és az üzletrész forgalmi értékét az örökösnek vagy a jogutódnak kifizetik. Semmis a társasági szerződés olyan rendelkezése, amely harminc napnál hosszabb határidőt állapít meg.”

Az egyik kommentári állásfoglalás szerint „abból, hogy a Ptk. csak azt nyilvánítja semmisnek, ha a társasági szerződés a nyilatkozattételre harminc napnál hosszabb határidőt állapít meg, a diszpozitív szabályozási jellegből *a contrario* az következik, hogy egyes esetekben a társasági szerződésben a tag jogutódjával szemben a 3:170. § (2) bekezdéséhez képest, tartalmilag kedvezőtlenebb feltételek is megállapíthatók,⁷⁶ mely esetben a hoppon maradó jogutód legfeljebb a jogalap nélküli gazdagodás szerint léphet fel az üzletrészt magához váltó személlyel szemben.”⁷⁷

Ezt cáfoló álláspont, hogy a harminc napos határidő alatt a megváltásról való nyilatkozat mellett az üzletrész forgalmi értékét is meg kell fizetni. Szűk értelmezése szerint, ugyanis konjunktív feltételek révén mindkét feltételnek teljesülnie kell.⁷⁸

Véleményem szerint az üzletrész forgalmi érték alapú elszámolásától való eltérés az örökös számára kedvezőtlen helyzetet teremt.

3. Az „egy tag egy/több üzletrész” vita és az öröklés kérdése

A jogvita onnan ered, hogy a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) értelmében minden tagnak csak egy üzletrésze lehetett, vagyis az egy tag egy üzletrész elvét érvényesítették. Előfordult azonban, hogy a tag másik önálló üzletrészt

⁷⁵ 2019. évi CXXVII. törvény által módosított 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról jelentős változást hozott e téren. A módosításhoz fűzött miniszteri indoklás kiemeli, hogy a jövőben bíróságok kötelesek a Kúria jogértelmezését követni.

A rendelkezés ugyanakkor nem sértheti az ítélkező bírók (eljáró tanácsok) személyes függetlenségét. Ennek biztosítása érdekében teszi lehetővé a törvény az eltérést a Kúria jogértelmezésétől, ha az az ügy körülményei vagy az Alaptörvénnyel való összhang érdekében szükséges. Az eltérést az eljáró bíró (tanács) köteles külön indokolni.

Lásd: Osztovits András: Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés?

⁷⁶ pl. az üzletrész értékét illetően,

⁷⁷ Im.: Csehi: Ptk. kommentár

https://orac.hu/Osztovits_Andras_Torvenymodositas_a_birosagi_joggyakorlat_egysegesítése_erdekeben_jo_iranyba_tett_rossz_lepes

⁷⁸ i.m.: Angeli Mariann. 19.o

szerzett meg, ilyenkor az eredeti üzletrésze az átvett üzletrésszel megnövekedett. A Ptk. az üzletrészre és a tagsági jogokra vonatkozó rendelkezések megtartása mellett, nem tartalmazza a Gt. előbbieken idézett szabályát. Az új szabályozást követően, a joggyakorlatban komplex vita alakult ki arról, hogy az „egy tag – egy üzletrész” szabályozás a Ptk. új szövegének fényében fennmaradt-e, vagy e tiltás megszűnt a Ptk. hatálybalépésétől kezdve.⁷⁹

Volt olyan álláspont, hogy az egy tag egy üzletrész szabály egy, a kft.-re vonatkozó alapvető jelentőségű előírás, mely annak alapvető jellemzőihez tartozik, ezért – függetlenül diszpozitivitásától – ezt a szabályozást továbbra is alkalmazni kell.⁸⁰

Az üzletrész egységének kérdésében a Ptk. hatálybalépését követően lezajlott cégbírói szakmai tanácskozás, ahol állást foglaltak, miszerint szerint ez a kérdés a tagok belső szabályozási körébe, tehát diszpozitív, azaz feltehetőleg lehetséges úgy szabályozni, hogy egy tagnak több üzletrésze legyen.⁸¹

Ennek legfőbb indoka az volt, hogy az eltérő szabályozás semmilyen hatással nincs a hitelezőkre, vagyis az, hogy egy tagnak éppen egy, kettő vagy három üzletrésze van, csakis a tagok egymás közötti viszonya tekintetében releváns. További érvként jött elő, hogy a „gyakorlati racionalitás” indokolhatja, hogy a tagnak több üzletrésze legyen, illetve konszenzus alakult ki abban a kérdésben is, hogy ilyen esetben csak egyszer szerepel a tag a cégjegyzékben, mivel ugyanabban a gazdasági társaságban csak egy tagsági jogviszonya jöhet létre.⁸²

Az egy tagnak csak egy üzletrésze lehet, ellen szól azon álláspont, miszerint nincs jogszabályi alapja, s az állásfoglaláshoz fűzött indokolásból kizárólag arra lehetséges következtetni, hogy alapításkor nem lehet egy tag részére több üzletrészt kialakítani. Nyilvánvaló, hogy ebből még semmilyen módon nem következik az, hogy a már létező üzletrészek – egy tag általi megszerzése esetén – ezeknek az üzletrészeknek feltétlenül össze kell olvadniuk.⁸³

Az egy tag egy üzletrész mellett érvelők szerint, a tagnak csak egy törzsbetéte lehet, amiből szükségképpen következik, hogy üzletrésze is csak egy van. Ha pedig a tag a saját üzletrésze mellett résztulajdont szerez egy másik tag üzletrészában, akkor a Ptk. 3:173. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése alapján a taggyűlés határozata szerint ezen utóbbi üzletrész

⁷⁹ Gál Judit: Gazdaság és Jog 5-6, XXX. Évfolyam, 2022. május-június 56.-57.o.

⁸⁰ Im: Gál 56.o.

⁸¹ Polgári jog. A jogi személy. Ptk Magyarázat II/IV, Hvg Kiadó, 2021, 283.o.

⁸² Dzsula Marianna: Miért kógens a diszpozitív? III. CH 2014/4. 5. o.

⁸³ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter 2022.I.1.-V.27. oldalszám?

felosztható és a tag által megszerzett rész-üzletrész már, mint önálló üzletrész azon nyomban beolvad a tag eredeti üzletrészébe, annak mértékét megnöveli.⁸⁴

Komáromi Gábor az egy tag több üzletrész elveként értelmezte az említett szakaszt.⁸⁵ Sárközy Tamás véleménye szerint a különböző bírói ítéletek, bírói tanácskozások, jogdogmatikai álláspontok és gyakorlati helyzetek összegzésével megállapítható, hogy jogértelmezési zavar alakult ki e kérdésben. Kezdetben – számos cikkét olvasva – arra következtethetünk, hogy az egy üzletrész egy tag elve mellett állt ki.⁸⁶ Később kifejti, hogy a jogértelmezési zavar és álláspontok sokaságától eltekintve igen is helye lehet eltérésnek a kft.-ben egy tag egy üzletrész szabálytól.⁸⁷

A jelen joggyakorlat látszólag követte az egy tag több üzletrész többségi jogirodalmi irányvonalát, ugyanis a Fővárosi Ítéltábla ÍH 2017.30 számú döntésben megerősíti, hogy a Ptk. szabályozása alapján nem kizárt, hogy ugyanaz a tag a kft.-ben egy önálló üzletrész tulajdonosa legyen, és egy további üzletrészben tulajdonosi hányadot szerezze, minden tagnak csak egy törzsbetéte lehet ez azonban nem jelenti azt, hogy a későbbiekben a tag ne szerezhetné meg egy másik tag üzletrészt, és az új szabályozás értelmében már nem kötelező, hogy az egy kézben összpontosuló üzletrészek egy üzletrésszé olvadjanak össze. Továbbá kifejti, hogy "a korábbi társasági jogi szabályozáshoz képest a Ptk. 3:161. § (2) bekezdése már nem tartalmazza azt a kitétel, miszerint „ha a tag másik önálló üzletrészt szerez meg, eredeti üzletrésze az átvett üzletrésszel megnövekszik.”

A pécsi ítéltábla döntése szerint átruházni önálló üzletrészt vagy az üzletrész tulajdoni hányadát lehet. A tulajdoni hányad átruházása esetén az nem olvad bele a szerző meglévő saját üzletrészébe, hanem az adott üzletrészen keletkezik közös tulajdon, amit az egymás közötti tulajdoni hányadok arányában gyakorolnak. Csak önálló üzletrész átruházása olvad be és növeli meg az új tulajdonos üzletrészt. Tulajdoni hányad átruházásakor - amennyiben nem kívánnak közös tulajdonú üzletrészt létrehozni - az üzletrészt fel kell osztani, amihez a taggyűlés hozzájárulása szükséges. Ettől a társasági szerződés érvényesen nem térhet el. Az ítélet indokolásában kifejtette, hogy a Ptk. már nem mondja ki, hogy minden tagnak csak egy üzletrésze lehet, és ha egy tag több önálló üzletrészt szerez meg, akkor a tag üzletrésze a megszerzett üzletrésszel növekszik. Továbbiakban kifejtette, hogy az üzletrész nem dolog, hanem jogok és kötelezettségek összessége, ennek a következménye az, hogy nem lehet

⁸⁴ Im: Csehi Zoltán, Ptk. kommentár 330.o

⁸⁵ Komáromi Gábor: [Ptk. Harmadik Könyv] Harmadik Rész XIII. Cím in Sárközy Tamás (szerk.): *Polgári jog. Jogi személy* (HVG-ORAC 2013, Budapest) 187. o.

⁸⁶ Sárközy Tamás: Az új Ptk. jogi személy könyvéről (JK, 2013/10., 461-469.o.

⁸⁷ Sárközy Tamás: Még egyszer a Ptk. jogi személy könyve állítólagos diszpozitivitásáról GJ, 2015/11., 8-14. o.

szétdarabolni, nem lehet egyes jogokat, illetve kötelezettségeket átruházni, más jogokat és kötelezettségeket megtartani.⁸⁸

A jelenlegi módosítás ezen jogértelmezési vita végére végleg pontot tett, azáltal, hogy kimondja, ha egy tag több üzletrészt szerezhethet.

Felmerül a kérdés, hogy az egy tag több üzletrész elve mennyiben befolyásolja az üzletrész öröklését? Az alábbi kérdések fogalmazódtak meg ezzel kapcsolatban bennem:

Amennyiben több örökös van, ki melyik üzletrészt öröklő, illetve mindannyian résztulajdonosai lesznek az eltérő üzletrészeknek, kivéve, ha van végrendelet és az máshogyan rendelkezik? Összeolvadnak-e az üzletrészek és azon szereznek az örökösök tulajdoni hányaduknak megfelelő közös tulajdont? Kijelölhető-e ilyen esetben több személy az üzletrész megváltására?

Hogyan lehet, kell az üzletrészt az örökösök között megosztani? Érdemes megjegyezni, hogy ehhez a taggyűlés döntése szükséges és az új módosítás ezt is érintette, ugyanis már nem sorolja fel a Ptk. azon eseteket, amikor fel lehet osztani az üzletrészt.⁸⁹

Végrendelkezhethet-e az örökhagyó csak az egyik üzletrészét illetően, a másakra pedig a törvényes öröklés rendje fog vonatkozni?

4. Az üzletrész értéke

Az üzletrész megváltása esetén, annak értékét kell az örökösnek kifizetni.⁹⁰ A gyakorlatban kialakult, hogy az üzletrésznek van ún. „névértéke”, mely a törzsbetét mértékének megfelelő érték, van könyvszerinti értéke (a társaság törzstőkéjéből a tagra jutó hányad) és van forgalmi (piaci) értéke, melyet több tényező befolyásolhat, mint a saját tőke nagysága, piaci pozíció, üzleti jóhírnév, a társaság vagyonába tartozó szellemi tulajdonjogok értéke, stb., mely utóbbiak, a társaság általi megváltás esetén, a társaság szempontjából, nem képviselnek többletértéket.

A könyvszerinti érték alapján, ha a saját tőke a törzstőkét meghaladja, az örökös a törzsbetét értékén túl, a törzstőkén felüli vagyon arányos részére is igényt tarthat, ha a saját tőke a törzstőkével azonos, akkor a törzsbetét értéke jár, ha pedig a saját tőke kevesebb, mint a törzstőke, akkor az örökösök arányosan kevesebb mértékre tarthatnak számot, mint az elhalt tag törzsbetétje. Az üzletrész értékét nem csak a saját tőke nagysága, hanem más tényező is

⁸⁸ BDT2019. 3995., Pécsi Ítéletábla Pf.V.20.157/2018/4.

⁸⁹ Ptk. 3:173

⁹⁰ BDT 2006 34., a meghalt tag örökösével az üzletrész értéke alapján kell elszámolni.

befolyásolhatja, mint a társaság piaci pozíciója, szerződési állománya, goodwillje, stb. Vita esetén, ez kifejezetten szakértői bizonyítással megállapítható érték.

A tagot megillető osztalékra, megváltás esetén, az örökös akkor tarthat igényt, ha az osztalékfizetésről döntő taggyűlés időpontjában az örökhagyó még élt, tagsági jogviszonya fennállt, azaz szerepelt a tagjegyzékben, és halála miatt nem került sor az osztalék részére történő kifizetésére. Az örököst az osztalék kifizetése az örökhagyó jogán és nem saját jogán illeti meg, hiszen ő nem volt és nem lett a társaság tagja.

A judikatúrában többször merült fel a kft. üzletrésszel kapcsolatban, hogy mit érthetünk forgalmi érték alatt⁹¹, továbbá, hogy hogyan kell a forgalmi értéket meghatározni?⁹² Ez pedig központi kérdése az örököstől való üzletrész megváltásnak.

A társasági részesedés forgalmi értékének meghatározása szakértői kérdés és vagyoni értékeléssel történik, melynek többféle módszere ismert, lehet az ún. továbbműködési érték és a felszámolási érték figyelembevételével⁹³ úgy, hogy a két említett érték közül a magasabb értékkel egyezően kell azt meghatározni. Ezentúl, a szakértői gyakorlat alkalmazza az eszköz alapú⁹⁴, illetve jövedelem/hozamalapú alapú értékelési módszert is.

⁹¹ BDT2005. 1144

Az üzletrész ellenértéke, hasonlóan a részvények árfolyamához, a piaci viszonyokra figyelemmel alakul ki. Az ellenértéket döntően befolyásolja az, hogy a társaság gazdálkodási mutatói milyen képet mutatnak, milyen az adott cég vagyoni, piaci helyzete. Az eredményes gazdálkodás a forgalmi értéket növeli, veszteséges gazdálkodás hatására a forgalmi érték a névérték alá eshet.

BDT2005. 1157

A társasági részesedés értékét befolyásolja azon tényező is, hogy a társaság mely létszakában kell az értékelést elvégezni, az alapításkor az azonosítható a vagyoni hozzájárulás értékével, végelszámolással történő megszűnéskor a likvidációs hányaddal. Lásd Nagy Andrea: Az üzletrészek forgalmi értékének meghatározása a bírói gyakorlatban a házastársi közös vagyon megosztása körében. In: Sectio Juridica et Politica, Miskolc, Tomus XXVI/2. 2008., 631-632. o.

⁹² „A bírói gyakorlat az üzletrész forgalmi értékének meghatározása körében több módszer alkalmazására is lehetőséget ad. A piaci értékre vonatkozóan a bírói gyakorlat következetes abban, hogy az nem azonosítható az úgynevezett könyv szerinti értékkel, hanem szakértői bizonyítás módszerével határozható meg.”

„A bírói gyakorlat és a szakirodalom véleménye egyöntetű abban a kérdésben, hogy az üzletrész forgalmi értékének meghatározása összetett, közgazdasági (vállalatértékelési) szakértelmet igénylő kérdés, azaz ha ebben a körben jogvitára kerül sor, szinte biztosra vehető, hogy a bíróság igazságügyi könyvszakértői vélemény alapján dönt a kérdésben.”

Pázmándi Kinga: Az üzletrész öröklésével (jogutódlásával) kapcsolatos Ptk.-beli szabályokról. In: Gazdaság és Jog, 2015/5., 9. o.

⁹³ A továbbműködési érték a folyamatosan működő vállalkozás jövedelemtermelő képességének, tehát a vállalkozástól várható pénzáramlások jelenértékének (diszkontált értékének), a felszámolási érték pedig a vállalkozás nettó eszközértékének, tehát az eszközei piaci ára kötelezettségeivel csökkentett értékének felel meg. BH2009. 271.

⁹⁴ Az eszköz alapú vagyoni értékelés szerint a társaság könyvelésében lévő könyv szerinti értéken szereplő eszközöket, ingatlanokat, ingóságokat az értékelés által meghatározott időpontra vonatkozóan szakértő által megállapított értékek alapulvételével kell számba venni és azok együttes forgalmi értékét csökkenteni kell a kötelezettségek (könyv szerinti) értékével. Az ilyen módon meghatározott érték a társaság vagyonának értéke, amelyből a vagyoni hányad alapján határozható meg a per tárgyat képező társasági részesedés (üzletrész-hányad) forgalmi értéke (BH2010 216.)

Azonban, hogy melyik értékelési módszert alkalmazzák, vagy ha több értékelési módszer alkalmazására is sor kerül, és ennek eredményeként többféle értékösszeg is felmerül, melyiket kell figyelembe venni, az esetről esetre dől el.

Annak igazolására, hogy milyen nehéz szakkérdésről van szó, ismertetünk egy jogesetet. Az üzletrész értékének meghatározása kapcsán említhető a Pécsi Ítéltáblán hozott egyik ítélete.⁹⁵ A felperes 25,29% üzletrésszel rendelkezett, az általa felkért magánszakértő állapította meg annak forgalmi értékét. Az alperes ezt vitatta. Az elsőfokú bíróság szakértői bizonyítást folytatott le, amely cáfolta a magánszakértő állításait.

Kifejtette, hogy a disztkontált realizálható osztalék jövedelmeken alapuló megközelítés jelen ügyben helyesebb, mint a magánszakértői véleményben alkalmazott disztkontált cash flow módszer (DCF). A másodfokú bíróság az elsőfokon kirendelt szakvéleményt ellentmondásosnak vélte.

Másodfokon más szakértő kirendeléséről döntött a bíróság, a felek a szakértő által alkalmazott módszert, a felhasznált tényeket és a számítás eredményeként megállapított cégértéket nem vitatták, az alperes kizárólag a kisebbségi üzletrész értékelésénél alkalmazható 20-30 % diszkontálás hiányát, a felperes pedig a társaság saját üzletrésze figyelmen kívül hagyását sérelmezte. Végül a bíróság megállapította, hogy az üzletrész piaci értéke meghatározásánál a kisebbségi üzletrész értékesítésnél alkalmazható 20-30 % mértékű diszkont korrekciós tényezőt tévesen alkalmazta a szakértő, a perbeli esetben ugyanis nem kisebbségi üzletrész vásárlására került sor.

⁹⁵ Pécsi Ítéltábla Gf 40.044/2016/37

IV. A TÁRSASÁGI RÉSZESEDÉS ÖRÖKLÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ HAGYATÉKI KÉRDÉSEK

1. Az örökös személye és e minőség igazolása

Csak az alapvető öröklési szabályokat mutatjuk be, érzékeltetni kívánva, hogy a társaság tagjának halála esetén, még első körben is hányféle alternatíva merülhet fel az örökös személyét illetően és bizony, akár hosszadalmas eljárás is szükséges lehet annak megállapításához, hogy ki az örökös.

Örökölni végintézkedés alapján vagy a törvény szerint lehet. Ha az örökhagyó után végintézkedés maradt, az öröklés rendjét ez határozza meg⁹⁶.

A törvényes örökös elsősorban az örökhagyó gyermeke, több gyermek fejenként egyenlő részben örököl.⁹⁷ A házastárs öröklése többféleképp alakulhat, a szerint, hogy vannak e leszármazók, vagy szülők. Házastárs öröklése leszármazó mellett a holtig tartó haszonélvezeti jog illeti az örökhagyóval közösen lakott lakáson és a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon; és egy gyermekrész a hagyaték többi részéből⁹⁸. Az elhalt tagot illető társasági részesedés tekintetében, tehát egy gyermekrész jut az özvegyre, pl. két gyermek mellett, harmadrész jut rá.

Házastárs öröklése szülő mellett ez akkor jöhet szóba, ha leszármazó nincs, vagy nem örökölhet. Ilyenkor az örökhagyó házastársa öröklí az örökhagyóval közösen lakott lakást és a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakat. A fennmaradó hagyatékot fele részben a házastárs, fele részben az örökhagyó szülei öröklí fejenként egyenlő arányban.

A házastárs akkor örököl egyedül, ha leszármazó és szülő nincs vagy nem örökölhet.⁹⁹ Szülő és a szülő leszármazója akkor örököl, ha sem leszármazó sem házastárs nincs vagy nem örökölhet. Ilyen esetben az örökhagyó szülői örökölnék fejenként egyenlő részben.¹⁰⁰

A hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Hetv.) 102. § (1) bekezdésében foglaltak szerint, annak a kérelmére, aki valószínűsíti, hogy jogainak érvényesítéséhez vagy megóvásához az örökhagyó utáni öröklési rend igazolása szükséges, a közjegyző a hagyatékban vagy annak egy részében érvényesülő öröklési rendet (az örökös

⁹⁶ Ptk. 7:3. § (1)-(2) bek.

⁹⁷ Ptk. 7:55. § (1)-(2) bek.

⁹⁸ Ptk. 7:58. § (1) bek.

⁹⁹ Ptk. 7:61. §.

¹⁰⁰ Ptk. 7:63. § (1)-(2) bek.

személyét, a hagyatékban való részesülése jogcímét és a hagyatékban való részesülése arányát) külön végzésbe foglalt *öröklési bizonyítvánnyal* állapítja meg. A korábbi szabályoktól eltérően, tehát az örökös minőség és hagyatékban való részesedés igazolására is kérhető hagyatéki bizonyítvány, még hozzá a hagyatéki eljárás alatt bármikor.

A Hetv. szerint öröklési bizonyítvány kiállításának akkor van helye, ha *pl.* az örökhagyó után hagyatéki vagyon nem maradt, vagy a kérelmező igazolja, hogy az öröklési rend tekintetében több, örökösként érdekelt között öröklési jogi vita nincs és hagyatékátadó végzés meghozatalára még nem került sor.¹⁰¹

Amennyiben a hagyatéki bizonyítvány kiadásának nincs helye, akkor az örökös hagyatéki eljárás felfüggesztése alatt rész-hagyatékátadó végzéssel¹⁰², teljes hatályú hagyatékátadó végzéssel,¹⁰³ ideiglenes hatályú végzéssel igazolhatja.¹⁰⁴ A hagyatéki eljárás több évig tarthat, ha pedig hagyatéki perre kerül sor, az szintén éveket is jelenthet, így akár évekig is elhúzódhat az örökös minőség igazolása.

A Kúria Polgári Kollégiumának 262. számú állásfoglalása szerint, a hagyatékátadó végzés akkor emelkedik jogerőre, amikor a fellebbezési határidő az eljárásban részt vett valamennyi érdekelt vonatkozásában lejárt, vagy ha a másodfokú bíróság a hagyaték átadása tárgyában döntött. Ezt követően a hagyatéki eljárás során esetleg mellőzött érdekelt az igényét a törvény rendes útján érvényesítheti. Hagyatékátadó végzést peres eljárásban hozott határozattal (ítélettel) nem lehet hatályon kívül helyezni.

2. A hagyatékba tartozik-e az örökös társasággal szembeni elszámolási igénye, illetve az, hogy a társaságba tagként beléphet?

A hagyatéki eljárásokat, illetve a közjegyzői eljárást érintő szakirodalomban eltérő álláspont alakult ki abban a tekintetben, hogy a tag halála esetében, az örököst megillető elszámolási igény, illetve az ennek alternatíváját képező társaságba történő belépési lehetőség a hagyaték részét képezi-e, mint kvázi kkt. illetve bt. társasági részesedés?

¹⁰¹ Hetv 102. § (2)

¹⁰² (Hetv. 79. § A hagyaték egy része is átadható ideiglenes, illetőleg teljes hatállyal, ha az átadásnak az előfeltételei a hagyatékban erre a részére már fennállnak),

¹⁰³ Hetv. 82. § 83. §

¹⁰⁴ Hetv. 85. §. A hagyatékot ideiglenes hatállyal megszerző a neki ideiglenesen átadott hagyatékot - kivéve a biztosítási intézkedés alapján más személy birtokába kerülő, illetve abban maradó vagyontárgyat - birtokában tarthatja, a birtokában nem lévő vagyontárgyakat birtokba veheti és azokat jóhiszemű birtokosként használhatja, de el nem idegenítheti és meg nem terhelheti a hagyaték teljes hatályú átadásáig vagy a hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válásának megállapításáig.

A jogkérdés vizsgálata indokolja, hogy foglalkozzunk azzal, mi a hagyaték, illetve mi is tartozik abba. A Ptk. nem definiálja a hagyatékot, bizonyos kivételekkel az örökhagyó egész aktív és passzív vagyona hozzá tartozik. Maga az öröklési igény főként tulajdoni igény, de vannak az öröklési jogban kötelmi jogi igények is.

A hagyatékkal érdemben foglalkozó másik törvény a Hetv., amely szintén nem ad fogalmi meghatározást a hagyatékra, annak különféle és közvetett rendelkezéseiből próbálhatunk meg kiindulni.

A Hetv. értelmében a hagyaték leltározása alatt az alábbiakat érti: az örökhagyó és a hagyatéki eljárásban érdekeltek jogszabályban meghatározott adatainak, valamint a hagyatékba tartozó vagyonnak, továbbá az ezekkel kapcsolatos, jogszabályban meghatározott nyilatkozatoknak a beszerzése és rögzítése.¹⁰⁵ E tekintetben szintén releváns, hogy leltározni kell a hagyatékban lévő belföldi cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaságban, illetve szövetkezetben fennálló tagi (részvényesi) részesedést.¹⁰⁶

A hagyatéki eljárás egyes cselekményeiről szóló rendelet határozza meg a hagyatéki leltár különös szabályait. Az 1. számú melléklet, amely a hagyatéki leltár nyomtatványt tartalmazza a gazdasági társasági/szövetkezeti részesedés kifejezt.¹⁰⁷ E szerint a leltározott vagyon értékét is meg kell határozni (pl. értékbizonyítvány/szakértő, becslés) A fentebb leírtakat összevetve a Ptk. irányadó rendelkezéseivel, arra konkludálhatunk, hogy a tag halálakor, miután tagsági jogviszonya megszűnik, ezzel „társasági részesedése” is kiüresedik, *a társasági részesedés örökléséről nincs szó.*

Megfigyelhetjük, hogy a Hetv. fogalmai tisztázatlanok a „társasági részesedés”, és „tagi részesedés” tekintetében. Nyilvánvaló lehet, hogy kft. esetén az üzletrészt, még rt. esetén a részvényeket jelenti.¹⁰⁸

A jogirodalomban uralkodó álláspont Anka Tiborhoz köthető, ezzel kapcsolatos gondolatait a Hetv. kommentárjában fejti ki. Véleménye szerint, jelenleg a kkt. és bt. esetében a leltározandó "hagyaték" az örökösnek az örökhagyó halálával megnyílt az a jogosultsága, hogy a társaság tagjaival való megegyezés alapján a társaságba tagként belépjen, ilyen megegyezés hiányában az az igény, hogy vele a társaság a társaságtól megváló taggal történő

¹⁰⁵ Hetv. 6. § (1) bekezdés c) alpontja

¹⁰⁶ Hetv. 20. § (1) bekezdésének b. pontja

¹⁰⁷ 29/2010. (XII. 31.) KIM

¹⁰⁸ Kétségek alakultak ki, hogy a a részvénytársaság alaptőke-felemelése esetén kibocsátott részvényutalvány és ideiglenes részvény "részvényesi" részesedés-e? Lásd: Hetv. Kommentár Öröklési jog - Hagyatéki eljárás, Úmjs. 5. HVG-ORAC, 392 B/5 oldal, 2014) Anka Tibor

elszámolás szabályai szerint elszámoljon, és annak eredményeként a követelését a társaságtól megváló tag követelésének kielégítésére vonatkozó szabályok szerint a társaság kielégítse.¹⁰⁹

Itt figyelhető meg azon egyedi átalakulás, miszerint átranzformálódik a részesedés egy olyan jogosultsággá, amely azt hivatott megengedni, hogy az örökös a társaságba belépjen. Mindez azért történik, mert a társasági részesedés nem száll át az örökösekre. Így a hagyaték szóhoz került idézőjel azért kerülhetett oda, mivel szerinte a hagyaték tárgyát a kkt. és bt. tagi részesedése a szó egzakt értelemben nem képezheti. Látható, hogy az Anka féle álláspont szerint az átalakulási folyamat eredményezte elszámolási jogviszony lesz a hagyaték tárgya, amely az ipso iure korlát miatt nem száll át az örökösekre, hanem az örökhagyó halálával az örökösnek alapján megnyílik az a jogosultsága, hogy ő a társaság tagjaival történt megegyezés alapján a társaságba tagként belépjen.

Meg kell jegyeznünk, hogy bárki beléphetne a társaság tagjaival való megegyezés alapján, akkor is ha nem lenne a meghalt tag örököse.

Anka szerint ilyen belépés hiányában az az igénye keletkezik, nyílik meg az örökhagyó halálával, hogy vele a társaságtól megváló taggal történő elszámolásra vonatkozó szabályok szerint a társaság elszámoljon, és az őt a társaság vagyonából megillető részt neki kiadja ugyanazon szabályok szerint, ahogyan az örökhagyóval el kellene számolni, ha a tagsági viszonya nem a halála folytán szűnt volna meg.¹¹⁰

Véleményünk szerint, az Anka féle megközelítés gyenge pontja, hogy a társasággal szembeni elszámolási igény képezhetné a hagyaték részét, ha a halál pillanatában ez az igény az elhalt tagot illetné meg. Azonban a társasági jogi rendelkezések alapján, a társasági részesedés éppen a tag halála miatt szűnik meg, és a társasági jogi rendelkezések következtében, az örökösnek minősülő személyek lesznek jogosultak az elszámolásra, vagy dönthetnek a társaságba történő belépés mellett. Tehát nem a követelés, azaz a társasági részesedés értéke, hanem a társasági részesedés tartozott az örökhagyó vagyonába.

A társasági jogi rendelkezések alapján azt egyértelműnek látjuk, hogy a társaságba történő belépés lehetősége, egyrésztől természetéből fakadóan nem lehet a hagyaték tárgya, nem tartozik az örökhagyó vagyonához, másrésztől a társaság tagjaival történő megállapodáson alapul, azaz nem öröklés jogcímén, hanem megállapodás alapján válik a társaság tagjává.¹¹¹

¹⁰⁹ im: Anka 392 B/5 oldal

¹¹⁰ im: Hetv kommentár 20.§

¹¹¹ Lásd még Kisfaludi András: Öröklés a gazdasági társaságban. In: Cégvezetés, 13. szám, 1999. április 1.

„Ugyanakkor a törvény megadja a lehetőséget arra, hogy ha az elhunyt tag örököse megfelel a többi tag elvárásainak, a társaság változatlan feltételekkel, az örökös részvételével folytatódhasson. Ennek az a technikája, hogy az örökös a tagokkal való megegyezés alapján tagként beléphet a társaságba (Gt. 93. §). Jól látható ebből a szabályból, hogy az örökös ilyenkor nem öröklés jogcímén, hanem megállapodás alapján válik a társaság tagjává, amilyen megállapodást egyébként a tagok bárki mással is köthetnek, nem csak meghalt tag örökösével.”

3. Lehet-e végrendelet tárgya a kkt. illetve bt. társasági részesedés?

Többször vetődik fel a kérdés, hogy ha valaki még életében úgy gondolja, hogy egy kkt.-ben, vagy bt.-ben lévő társasági részesedését, illetve annak értékét meghatározott személynek kívánja juttatni, van-e erre lehetőség? A kérdés feltevése azért is indokolt, mert több olyan publikált ügy van, amelyben – bár a jogvita nem feltétlenül erre irányul – a végrendelet tárgya kkt. vagy bt. betét, társasági részesedés, vállalkozó vagyon, stb.¹¹²

A kérdést öröklési jogi szempontból és úgy megközelítve fogjuk fel, figyelemmel a társasági jogi rendelkezésekre, hogy végrendelet útján az örökhagyó ki akarja jelölni azt a személyt, akivel a társaságnak majd el kell számolnia, ha ő meghal, azaz a társasággal szembeni jövőbeni követelés képezi a végrendelet tárgyát, álláspontunk szerint, igen. Viszont, a társasági jogi rendelkezésekre is figyelemmel, a társasági részesedés öröklésére szó szoros értelemben nem kerülhet sor, az örökös nem válhat taggá.

Mi a helyzet, ha az érintett végrendeleti örökös a belépést választja? Változtat-e a helyzeten? Álláspontunk szerint nem, mert a társasági részesedésnek ekkor is „haszonélvezője” marad, gyakorolja a tagsági jogokat, és bármikor, a későbbiek során, megszüntetheti tagsági jogviszonyát, élhet az elszámolás lehetőségével. Az, hogy ezzel a társasági tartozásokért való mögöttes helytállást is felvállalja, az egy önkéntes döntés eredménye, amely az üzleti kockázat körébe esik.

4. A kft. üzletrészenek öröklésével kapcsolatos hagyatéki eljárási kérdések

A társaság tagjának örököse minden társasági formában jogosult a társasággal szembeni igények érvényesítésére, még akkor is, ha nem válik a társaság tagjává. Ehhez képest egyáltalán nem mindegy a társaság számára, hogy kit kell örökösként elfogadnia. Honnan tudhatja a kft. ügyvezetője, hogy az örökösként jelentkező személy valóban örökös, illetve mit tegyen, ha többen is jelentkeznek örökösként, s az igénylők között öröklési vita van? A társaság vezető tisztségviselője nem jogosult az ilyen jellegű viták elbírálására. Mit tehet akkor, hogy megfelelő gondossággal járjon el?

Bár az öröklés a törvény erejénél fogva, a halál pillanatában következik be, az örökösként jelentkező személyektől az ügyvezetőnek kérnie kell az örökös minőség igazolását.

¹¹² Pl. Fővárosi Ítéltábla Pf. 22.379/2012/10.; Szolnoki Törvényszék Pf. 20.412/2019/9.

Erre alkalmas lehet a már fentebb említett öröklési bizonyítvány, a jogerős, teljes hatályú hagyatékátadó végzés vagy a hagyatéki vitát lezáró jogerős bírósági ítélet.

Az örökösi minőség igazolása, elsősorban a Hetv. rendelkezései alapján lehetséges, és akár évekig elhúzódó folyamat is lehet. Ilyenkor bizony felmerül, hogy mi történik a társasággal az örökösi minőség igazolásáig, ki gyakorolja az örököszt megillető tagsági jogokat. A társaság egy idő után kényszerhelyzetbe kerül, mert minden olyan döntés, amelyhez a legfőbb szerv határozata szükséges, nem hozható meg. A tag halála miatt, mindaddig, amíg az örökösöket a tagjegyzékbe nem jegyezték be, nem hívható össze szabályszerűen a taggyűlés, hiszen az elhalt tagot már nem lehet, az örökösöket, e minőségük igazolásának hiányában még nem lehet meghívni. A szabálytalanul összehívott ülés érvénytelenségének orvoslására szolgáló megoldásokat sem lehet alkalmazni, mert ahhoz is minden tag beleegyezése szükséges. Mit lehet ilyen helyzetben tenni, különösen, ha az éves beszámoló elfogadása válik szükségessé, amely döntés hiánya akadályozza a közzétételt, ennek hiánya akár megszüntetéshez is vezethet?

A Hetv. 32. § (2) bekezdése alapján, ha a leltár szerint a hagyatékban társasági részesedés van – amíg a leltárt meg nem küldték a közjegyzőnek, *a jegyző*, azt követően – a *közjegyző biztosítási intézkedésként* a tagsági jogok gyakorlására a társaság vagy a működésében érintett más személy, szervezet indokolt kérelmére *ügygondnokot* rendelhet ki, ha az intézkedés nyilvánvalóan a *társasági vagyon megóvása* vagy a társaság *működésének biztosítása* érdekében szükséges.

A (4) bekezdés alapján, ha arra hivatalból nem került sor, az ügygondnokot bármelyik örökösként érdekelt kérelmére a közjegyző (a leltár megküldéséig a jegyző) végzésben kirendeli, és feladatáról a végzés megküldésével egyidejűleg - ha az a végrendelet későbbi előkerülése miatt változik, akkor ismételten - tájékoztatja. Ha valamennyi öröklésben érdekelt közös kérelemben kéri meghatározott személy ügygondnokul történő kirendelését, akkor a kérelemben megjelölt személyt kell kirendelni; e kérelemben az öröklésben érdekelteknek nyilatkozniuk kell arról, hogy más öröklésben érdekeltről nincs tudomásuk.

A törvény gondol arra, hogy a kijelölt ügygondnok esetleg az örökösök érdekeit sértő határozatok meghozatalában is közreműködhet, ezért kifejezetten rögzíti, hogy az ügygondnok vagyonsökkenést eredményező határozat hozatalát a szavazatával nem támogathatja és a hagyaték terhére vagyoni kötelezettségeket nem vállalhat, kivéve, ha ezzel az érintett társaságot és az örökösként érdekeltet nyilvánvaló károsodástól óvja meg.

A tagsági jogok gyakorlására a biztosítási intézkedésként kirendelt ügygondnok feladata a társasági vagyon megóvása és a társaság működésének biztosítása. Ha e minőségét arra használja fel, hogy saját tagi érdekei erősítésére a társaság belső viszonyait átalakítsa, megsérti

a jóhiszeműség és tisztesség követelményét, és ez a joggal való visszaélés tilalmába ütköző módon megszavazott taggyűlési határozatok hatályon kívül helyezésére adhat alapot.¹¹³

¹¹³ BDT2012. 2827.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Összességében konstatálható, hogy nehéz és összetett kérdés a társasági- és az öröklési jog kapcsolata, továbbá számos – egymástól különböző – szemléletmód alakult ki az évek során. Ezen differenciált nézőpontok megvilágítása a későbbi nehézségek feloldása tekintetében szükségképp hasznosnak mutatkozik. Így a dolgozat legfőbb kihívását a téma öröklésjogi kérdéseinek társasági jogi szemlélettel való megközelítése adta.

Láthatjuk, hogy a bt. kkt. társasági részesedés öröklésével kapcsolatos problémák számos jogkérdést vetnek fel, akár jogértelmezési, akár jogalkalmazási oldalról. E problémákat nehezíti a társasági jogi szabályoknak ellentmondó közjegyzői gyakorlat. E gyakorlattal szemben, a jogi szabályozásból kiindulva, azt az álláspontot alakítottuk ki, hogy a kkt. és bt. társasági részesedés nem örökölheto, végrendelkezni sem lehet ilyen értelemben róla. Annak nincs akadálya, hogy az örökhagyó kijelölje, kivel számoljon majd el a társaság halála esetére. Az örököst megillető elszámolási lehetőség, vagy társaságba történő belépési lehetőség nem örökölheto, itt csak az örökösi minőség megállapítása kötődik a hagyatéki eljáráshoz. Valójában egy társasági jogi kötelmi igényről van szó.

A gyakorlatban erőteljes igény mutatkozik a kkt. és bt. társasági részesedés örökölhetoisége iránt, aminek nem látjuk dogmatikai akadályát, annak inkább jogpolitikai akadálya van.

A korlátolt felelősségű társaságok üzletrésze ipso iure öröklési elvének érvényesülése kapcsán vitatható bírói gyakorlat formálódik, amelyre szükséges reagálni. E körben fontosnak tartjuk figyelembe venni azt, hogy már a hagyatéki eljárás alatt és akár azt megelőzően is szükség van a tagsági jogok gyakorlására, nem tartható az az álláspont, hogy az elhalt tagsági jogviszonya megszűnik és az örökös nem minősül tagnak, tagsági jogokat nem gyakorolhat csak a tagjegyzékbe történő bejegyzéstől. Ezt a Ptk. társasági jogi, öröklési jogi és a Hetv. vonatkozó szabályai egyenként és összefüggésükben is cáfolják.

FORRÁSJEGYZÉK

Felhasznált irodalom

Mányoki Ádám: Társasági jogi elemek az öröklési jogban In: Közjegyzők Közlönye, 2019/3.

Wellmann György (szerk.): Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára, Jogkódex, frissítve: 2022. 01.

Barta Judit: Gondolati kalandozások a személyegyesítő társaságok tagjának halála okán felmerült kérdések körül Miskolci konferenciák, 2015, Tanulmánykötet

Angeli Mariann: Társasági jogi elemek a hagyatékban - (szerk.: Boóc Á.) Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2017.

Gál Judit: A közkereseti társaság és betéti társaság megszűnésének új szabályai, Hvg Orac, Gazdaság és Jog, 1-2 xxx. évfolyam 2022.

Bánki-Horváth Mária: Nagykomentár a 2006.évi V. törvényhez

Molnos Dániel – Szabó Imre Gergely: Az elhunyt tag esete I. In: Céghírnök 2015/9 XXV. évf. 9 2015.

Gál Judit: A társasági vagyonrész öröklése. Céghírnök, 2002/3.

Dr. Wellmann György: A közkereseti és a betéti társaság szabályozása az új Gt.-ben. Céghírnök, 2006/3.,

Vékás-Gárdos (szerk.): Kommentár 1. Kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

Apáthy István: Kereskedelmi Jog. Eggenberger fél könyvkereskedés kiadása, Budapest, 1876.

Sárközy Tamás: Társasági jog a Polgári Törvénykönyvben? Előnyök, hátrányok, vitás kérdések XXI. Század – Tudományos Közlemények 2012/27.

Komáromi Gábor: A korlátolt felelősségű társaság szabályainak változásai Orac kiadó, GJ, 2011/7-8.

Végső előterjesztői indokolás a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2021. évi XCV. törvényhez - Indokolások Tára 2021/83.

Boóc Ádám: A Kkt. és a Bt. régi-új öröksége. Észrevételek az egyszemélyessé váló kkt-k és bt-k ipso iure megszűnésének szabályaihoz

Dúl János PhD értekezése: A társasági jog és az öröklési jog kapcsolódási pontjai osztrák jogi fragmentumokkal

Pázmándi Kinga: Az üzletész öröklésével (jogutódlásával) kapcsolatos Ptk.-beli szabályokról. In: Gazdasági Jog, 2015/5.

Osztovits András: Törvenymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? Magyar Jog, 2020/2.

Polgári jog. A jogi személy. Ptk Magyarázat II/IV, Hvg Kiadó, 2021.

Bodzási Balázs – Tőkey Balázs (szerk.): 2013. évi törvény A Polgári Törvénykönyvről Kommentárja, , Kiadja: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. 2021.

Dzsula Marianna: Miért kógens a diszpozitív? III. CH 2014/4.

Győri Enikő: A társasági jog megújított szabályozásának értelmezési kérdései GJ, 2014/9.

Komáromi Gábor: [Ptk. Harmadik Könyv] Harmadik Rész XIII. Cím in Sárközy Tamás (szerk.): Polgári jog.. Jogi személy HVG-ORAC 2013, Budapest.

Sárközy Tamás: Az új Ptk. jogi személy könyvéről JK, 2013/10.

Sárközy Tamás: Még egyszer a Ptk. jogi személy könyve állítólagos diszpozitivitásáról GJ, 2015/11.

Adorján Livia: Társasági részesedések értékpapírok a hagyatékban. Gazdaság és Jog, 1999.

Anka Tibor: Hetv. Kommentár Öröklési jog - Hagyatéki eljárás, Úmjs. 5. HVG-ORAC, 392 B/5 oldal, 2014.

Kisfaludi András: Öröklés a gazdasági társaságban. In: Cégvezetés, 13. szám, 1999. április 1.

Kisfaludi András: Társasági tagsági jogok a hagyatékban. Magyar Jog, 1991.

Felhasznált internetes források

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gazd/2019/index.html>

<https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/8568/Közkereseti%20társaság%20és%20Betéti%20társaság%20-%20előadás%20anyag%20és%20ellenőrző%20kérdések.Pdf>

[http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/8da3fbbbe7ff52aac125842b005bc5a3/\\$FILE/III_809_5_2019_amicusIM_anonim.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/8da3fbbbe7ff52aac125842b005bc5a3/$FILE/III_809_5_2019_amicusIM_anonim.pdf)

http://acta.bibl.u-szeged.hu/73801/1/juridpol_forum_011_003_063-070.pdf

<http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/4189/1/PhD%20értekezés%20%20védekre%20Dúl%20János.pdf>

<http://jesz.ajk.elte.hu/papp11.html>

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA000006133176/#LEGISCTA000006133176

<https://research.wolterskluwer-online.de/document/e0d698a3-6915-4d49-bdc6-7b7ff746dce0>

[https://orac.hu/Osztovits Andras Torvenymodositas a birosagi joggyakorlat egysegesitsese](https://orac.hu/Osztovits_Andras_Torvenymodositas_a_birosagi_joggyakorlat_egysegesitsese)
erdekeben jo irányba tett rossz lépés

Felhasznált jogszabályok és bírói gyakorlat

2013. évi V. tv. (Ptk.)

2006. évi V. tv. (Ctv.)

2010. évi XXXVIII. tv. (Hetv.)

2006. évi IV. tv.103.§

2011. évi CLXI.

BDT2021. 4428. I.

BH2020 19.

BDT2019. 3995.

BH2019. 253.

BH2019. 53.

BDT2012. 2827.

BDT 2006. 34.

BH 1994.12.685:

Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.157/2018/4.

Fővárosi Ítéltábla Pf. 22.379/2012/10

Szolnoki Törvényszék Pf. 20.412/2019/9

ÍH2015. 119.

Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.167/2015/7

219/B/2004. AB határozat

3222/2019. AB határozat

Bundesgerichtshof Urt. v. 10.02.1977, II ZR 120/75

Code de Commerce: L221-15